

DOĞU TÜRKİSTAN'IN

صوت تركستان الشرقية

SESİ

Voice of Eastern
Turkistan

DOĞU TÜRKİSTAN VAKFI YAYINI
3 AYLIK İLMÎ VE KÜLTÜREL
DERGİ

YIL : 13 SAYI : 51-52

DOĞU TÜRKİSTAN'IN SESİ

3 Aylık İlim ve Kültür Dergisi
Doğu Türkistan araştırma merkezi
Yayını
OCAK-MART 1997 51.Sayı 13.Yıl

KURUCUSU
İSA YUSUF ALPTEKİN

İMTİYAZ SAHİBİ
Mehmet Rıza BEKİN

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Hamit GÖKTÜRK

TÜRK LEHÇELERİ SORUMLUSU
Abdulhekim Baki İLTEBİR

YAYIN KURULU
Prof.Dr.Mehmet SARAY
Dr.Mehmet Yakup BUĞRA
Prof.Dr.S.Mahmut KAŞGARLI
Hamit GÖKTÜRK
Doç. Dr. Abdulhekim Baki İLTEBİR

BASKI
Hasret Matbaası Tel: 511 05 70

CİLT İŞLERİ
Kardeşler Ciltevi

ABONE ŞARTLARI
Yurt İçi(Yıllık) 1.000.000. TL.
Yurtdışı(Yıllık) 30 USD. 50 DM.
ABONELER İÇİN BANKA HESAP NO.
Akbank Yusuf Paşa Şb.832-601 DHM

İDARE YERİ
Millet Cad. Küçüksaray Ap. No.26/3
34270 Aksaray İstanbul-TÜRKİYE

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler yazarına aittir.Doğu Türkistan Vakfı ve Araştırma Merkezini bağlamaz.
Dergide yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

İÇİNDEKİLER

Kurtuluş Sırası Doğu Türkistan'da
Başyazı 3

DOĞU TÜRKİSTAN MİLLİ MUHTIRASI

<u>I. Bölüm</u>	
Giriş	5
<u>II. Bölüm</u>	
İnsan Hakları Beyannamesi Karşısında Doğu Türkistan'ın Hukuki Durumu	13
<u>III. Bölüm</u>	
1982 Çin Anayasası'na Göre Doğu Türkistan'ın Hukuki Durumu	19
<u>IV. Bölüm</u>	
Doğu Türkistan'ın Temel Sorunları	25
<u>V. Bölüm</u>	
Notlar	36
<u>İlave Bilgiler</u>	
Özerk Bölgede Eşitsizlik ve Adaletsizlikler	46
Doğu Türkistan Çin Toprağı Değildir	47

Doğu Türkistan Göçmenler Derneği'nin
yayınladığı DOĞU TÜRKİSTAN
DERGİSİ'nde diğer haberleri
okuyabilirsiniz. Tel : 558 69 63

DOĞU TÜRKİSTAN İÇİN YARDIM KAMPANYASI

Türkiye Vakıflar Bankası
İstanbul - Aksaray Şubesi
TL. Hesap No : 032-204 37 92
DM. Hesap No : 032-404 40 45
USD.Hesap No : 032-404 40 46

Çin'e alevli protesto

1997
PERŞEMBE ŞUBAT 20

Türkiye Uygurlar, Çin'e meydan okuyor

KEMAL CAPRAZ

İSTANBUL. Çinliler'in Doğu Türkistan'da başlattığı soykırım hareketine karşı Türkler'in başlattığı ayaklanma giderek yayılıyor. Çinliler, ayaklanmaları bastırma için katliamlarını sürdürüyor. Doğu Türkistan Milli Merkezi'nden yapılan yazılı açıklamada, ayaklanmanın başladığı Doğu Türkistan'ın Kulca şehrinin Gaspital Meydanı'nda 40 Türk'ün kurşuna dizildiği bildirildi. Bölgede ilan edilen sıkıyönetim ise devam ediyor. Doğu Türkistan'daki son olaylarda tutuklanan yaklaşık 5 bin kişi ile birlikte Nisan 1996 tarihinden bu yana toplam tutuklu sayısının 65 bine ulaştığı öğrenildi. Yeni tutukluların devlete ait soğuk hava depolarına sevk edildiği gelen haberler arasında.

BEŞ BÖLGE KURTARILDI

Milli ayaklanma Doğu Türkistan'ın bütün bölgelerine yayılıyor. 8-12 Şubat tarihlerinde ülkenin güneyinde Çinli askerlerden ve polis-cabihlerin eline geçen Kargalık, Karakaş, Guma ilçelerine iki yerleşim bölgesi daha eklendi. Lop ve İliçilerinde de halkın ayaklanmaya başladığı bildiriliyor. Doğu Türkistan'da

ÇİN'in Doğu Türkistan'daki uygulamaları dün Şişli Abide - i Hürriyet Meydanı'nda mitingle protesto edildi. Millet Partisi Genel Başkanı Aykut Edibali, "insan hakları şampiyonu" diye nitelendirdiği ABD, İngiltere ve Birleşmiş Milletler'i göreve çağırıyor. Bu sırada "son dakika haberi" olarak yapılan "Türkistan'ın Aksu bölgesinde 180 Çin askeri öldürülmüştür" anonsu, kalabalık tarafından uzun süre alkışlandı. Bir grup gösterici Çin bayrağını yakarken, pankart yitirdiği gerekçesiyle süre kovalanan iki kişi gözaltına alınarak daha sonra Mecidiyeköy'deki Halk Cumhuriyeti Konsoloslukuna götürüldü. ● Efe ERDEM-Ercan ASLAN

Zulme haykırış Doğu Türkistanlı göçmenler başta olmak üzere binlerce gösterici Çin'in soykırım hareketini "Türkistan'a hürriyet" sloganlarıyla protesto ettiler.

Doğu Türkistan sahipsiz değil!

■ Çin'in işgal altında tuttuğu Doğu Türkistan'da uyguladığı vahşi soykırım dün İstanbul'da düzenlenen mitingle tel'in edildi. Ellerinde gökbayrak ve albayraklarla Çin Konsoloslukuna yürüyüp bir muhtıra vermek isteyen binlerce göstericiyi polis engelledi.

● KEMAL CAPRAZ'IN HABERİ 16. SAYFADA

19 Şubat 1997 Çarşamba 5

LPD'İller Çin Büyükelçiliği'nin önüne siyah çelenk bıraktı...

Zulme duyarlı sesler yükseliyor

Doğu Türkistan'daki katliamlara MHP başta olmak üzere bazı siyasi partiler ve sivil örgütlerin tepkisi artmaya başladı. "Müslümanlığı ve milliyetçiliği" kimseye bırakmayan iktidar ortakları, yüzlerce müslüman Türkün katletmesi karşısındaki sessizliklerini sürdürürken, Dışişleri Bakanlığı'nın Doğu Türkistanla ilgili açıklaması büyük tepkilere sebep oldu. Öte yandan sol partiler sessizliklerini sürdürüyorlar.

Liberal Demokrat Partisi (LDP) Genel Koordinatörü Naim Batur ile Ankara İl Başkanı Cem Mekik, Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türkleri'ne karşı yürütülen politikayı protesto amacıyla Çin Büyükelçiliği'ne siyah çelenk bıraktılar. Batur yaptığı açıklamada, "Çin, Doğu Türkistan'daki müslüman Uygur Türkleri'nin hakkı isteklerine kulak tıkamaktan ve onları katlederek sindirmeyi ummaktan bir an önce vazgeçmelidir" dedi. 2'DE

7697

Türkiye - 17.2 - 1997

KURTULUŞ SIRASI DOĞU TÜRKİSTANDA

başyazı

04 Şubat 1997 günü Doğu Türkistan'ın kuzey-batısında Kazakistan sınırına yakın yerde bulunan Gulca (İli) şehrinde Ramazan Bayramı öncesi meydana gelen olaylar, kısa süre içinde tüm Doğu Türkistan'a yayılarak "milli direnişe" dönüştü.

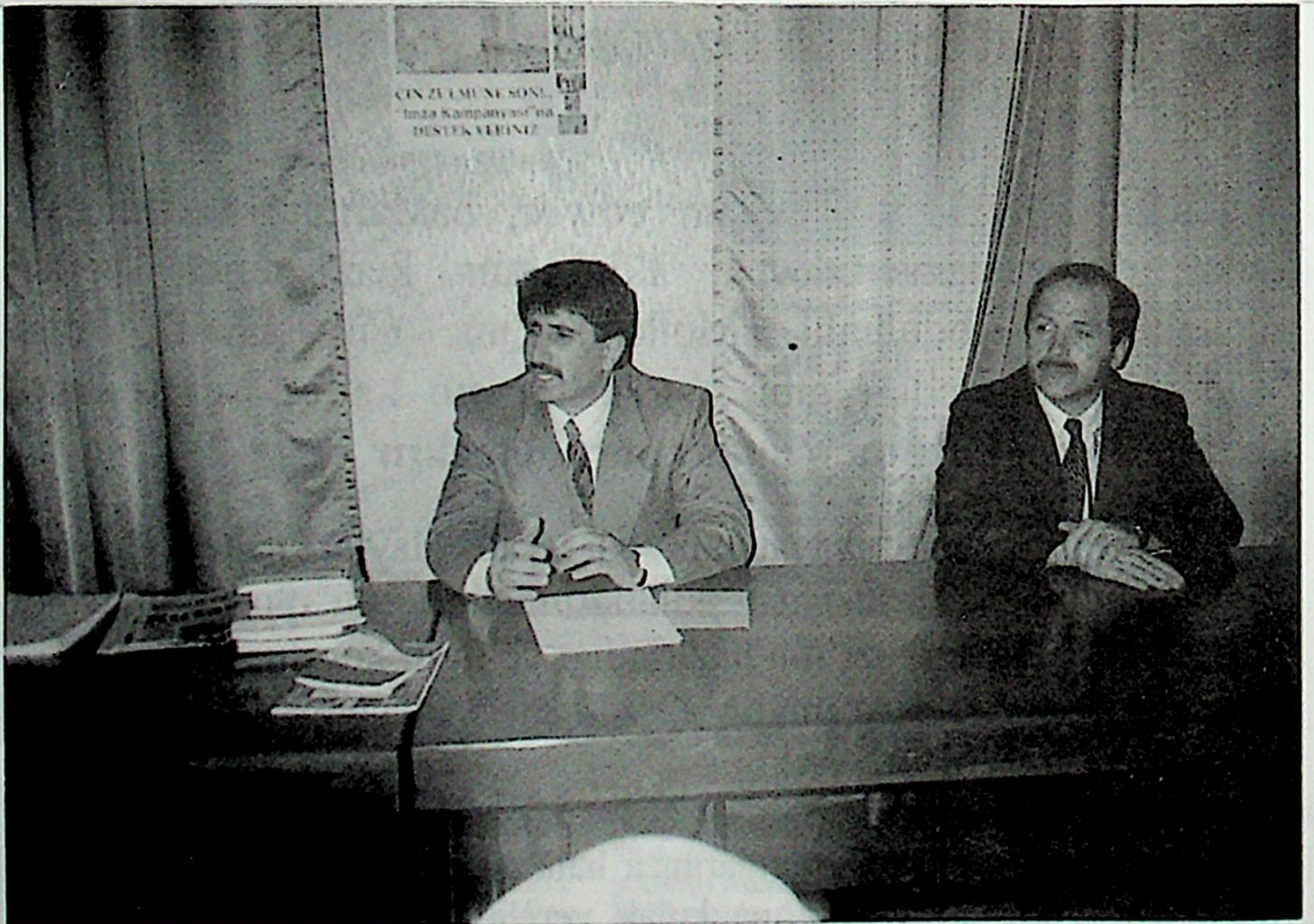
7'den 70'e herkesin baskılara, zulme, idamlara tepkisini dile getirmek için meydanları doldurduğu arefe gününde silahlar konuştu. Halkın masum insani istekleri vahşi şekilde bastırılmak istendi. Fakat Doğu Türkistan halkı damarlarındaki asil kan ve gönüllerindeki iman gücü ile üzerine çevrili namlunun önünde haykırmaya devam etti : **"KENDİ TOPRAĞIMIZDA, KENDİ BAYRAĞIMIZ ALTINDA; İNANÇLARIMIZLA, KÜLTÜRÜMÜZLE ÖZGÜRCE VE İNSANCA YAŞAMAK İSTİYORUZ..."**

Milli direnişimiz devam ediyor, haklarımız verilinceye kadar da devam edecek. İki aydır kendisinden haber alınamayan Abdulhalil Mollaahun'un Çin Gizli Polis Müdürü'ne söylediği gibi; **"-Çinliler ne kadar sertleşirse, bizim karşılığımız da o kadar sert olacaktır..."**

Bu sayımızda; anavatanda başlayan olaylar nedeniyle nur dünyadaki Doğu Türkistan teşkilatlarının birliğini oluşturan Doğu Türkistan Milli Merkezi'nin hazırladığı ve ilgili kuruluş ve şahıslara takdim ettiği "milli muhtıra"nın giriş kısmını bilgilerinize sunuyoruz.

Maddi ve manevi yardımlarınıza halkımızın ihtiyacı var. 30 milyon Müslüman Türk'ün feryatlarına kulak verelim. Gelin onlar için de bir "mum" yakalım.

DOĞU TÜRKİSTAN MİLLİ MERKEZİ EASTERN TURKESTAN NATIONAL CENTER

Tel: 0212.521 60 02 - 534 80 67 - 558 69 63 Faks: 534 80 67 - 558 27 09 Mobil:0532 251 65 93

MUHTIRA

GİRİŞ

Bizler yeryüzünün cehenneminden hür dünyaya iltica etmiş insanlarız. Terkettiğimiz ve kurtuluşu yolunda mücadele verdiğimiz Doğu Türkistan bugün 1949 yılından bu yana Çin Haik Cumhuriyeti işgal ve istilası altında bulunmaktadır.

Çin yönetimi tarafından ülkemizin tarihi, coğrafi ve milli adı (Belge no :1) 18 Kasım 1884 yılında "Yeni Kazanılan Toprak" anlamına gelen "Sinkiang=Şincang" (Belge no:2) olarak değiştirilmiş ve 1955 yılında "Şincang Uygur Özerk Bölgesi" adıyla bugünkü idari statüsü kazandırılmıştır.

Tarih boyunca en büyük medeniyet merkezlerinden birini teşkil eden Doğu Türkistan; Çin, Hint, İran, Türk ve Yunan medeniyetleri arasında köprü olma vazifesini görmüş, İpek Yolu'nun odak noktasını oluşturmuştur. (Belge no:3)

Birinci yüzyılda ve hatta milattan önceki yıllarda Orta Doğu ve Ön Asya'yı istila amacıyla harekete geçen Çin ordularının bu menfur amaçlarını önleyen, bu suretle Asya'yı ve Doğu Avrupa'yı Çinlileşme tehlikesine meydan vermeyerek adeta insanlığın "Doğu Bekçiliği" görevini ifa eden Doğu Türkistan

halkı her zaman "**sarı tehlike**" önünde bir set olmuştur. Dolayısıyla hiç bir zaman Çin toprağı olmayan Doğu Türkistan **(Belge no:4)** bu konumuyla, nükleer silahlarla donatılmış yüzlerce milyon Çinlinin müstakbel istilası ve tehdidi için sıçrama tahtası olması itibariyle, dünya stratejisi bakımından pek büyük ehemmiyeti haiz bir ülkedir. Nitekim **Çin'in stratejik sanayi merkezi** bu bölgede kurulması amaçlanmaktadır. Ayrıca ülkenin güneydoğusunda Lop mıntıkasında "**Nükleer Araştırma Merkezi**" ve "**Nükleer Deneme Alanı**" faaliyet göstermektedir. **(Belge no:5)**

Ekonomik bakımdan çok zengin bir ülke olan Doğu Türkistan'da şimdiye kadar 600 noktada kıymetli maden rezervlerine rastlanılmış olup; başta Altın, Petrol, Kömür, Gümüş, Doğalgaz, Maden tuzu, Demir ve Uzay teknolojisinde kullanılan oldukça zengin ve kaliteli uranyum, volfram olmak üzere toplam bütün Çin'de mevcut olan 148 çeşit madenin 118 çeşidinin varlığı Doğu Türkistan'da tesbit edilmiştir. Ülkedeki petrol alanlarının yüzölçümü, İngiltere ve Fransa'nın toplam yüzölçümünden fazladır. Sadece ülkenin güneyinde Tarım havzasındaki petrol rezervinin 50 milyar ton olduğu İsveç A.G. Petrol Şirketi kayıtlarında mevcuttur. Yalnızca Tarım vadisindeki petrol ihalesine 17 ülkeden 68 şirketin ihaleye katılması, bölgenin zenginliğine açık bir işarettir. Fransızlar, uranyum rezervinin 12 trilyon olduğunu açıklamıştır ki, bu, Karadeniz yataklarından sonra dünyanın ikinci büyük rezervinin bu bölgede olduğunu gösterir. İsveçli araştırmacılara göre ülkede doğalgaz rezervinin 8 trilyon m³ (The Wall Street Dergisi'ne göre 2,5 trilyon m³) olduğu tesbit edilmiştir ki, bu miktar ABD'nin toplam rezervinden iki kat fazladır ve Çin'in toplam ihtiyacını ise 300 yıl süre ile karşılamaya yeterlidir. **(Belge no:6)**

Batılılarca "**Asya'nın kalbi**" olarak nitelendirilen bu topraklar üzerinde tarihi emelleri olan Çinliler, 1760 yılından itibaren Çin-Mançu İmparatorluğu tarafından iki defa, müteakiben Milliyetçi Çin tarafından ve son olarak da Kızıl Çin tarafından istila edilmiştir. Her istila, sayısız mücadeleler ve kurbanlar neticesi bir "**istiklal**" ile son bulmuş; fakat elde edilen "**bağımsızlıklar**" ve kurulan "**cumhuriyetler**", (Belge no:7) hür dünya ülkelerinin himayesizliği, ilgisizliği ve kayıtsızlığı ve Moskova'nın her defasında Çin kuvvetlerine askeri ve teknik yardım ulaştırması neticesinde uzun süre yaşayamadan son bulmuştur.

13 Ekim 1949'da vuku bulan Komünist Çin istilası, Doğu Türkistan için arkası kesilmeyen faciaların başlangıcı olmuştur. Tarihin en korkunç jenosid hareketleri, emperyalizmin en azgın tatbikatı, şövenizmin en sadist saldırganlığı velhasıl insanlığa ibret ve utanç verecek en vahşi metodlar uygulanmaya başlamıştır. Doğu Türkistan halkının topyekun imhasını hedef alan insanlık dışı bir katliam siyaseti uygulayan Çin yönetimi 1949 yılından bu yana geçen 48 yıl zarfında, halkı nefes alamaz hale getiren bir kontrol, baskı, 124 çeşit işkence usulleri (Belge no:8) ve devlet terörü ile Doğu Türkistan'ı adeta bir "**esirler kampı**"na çevirmiştir...

Doğu Türkistan halkının dini ve milli kimliği üzerinde kısıtlamalar getirilmiş, Doğu Türkistanlı kızların Çinli erkeklerle evlenmelerini zorlayıcı ve teşvik edici baskılar uygulanmış, 8-10 yaş arasındaki kız çocukları ailelerinden zorla alınarak Çin içlerine götürülmüş, ana karnındaki bebeklerimiz doğum yasağı bahane edilerek zoraki kollektif kürtaajla katledilmiş,

(Belge no:9), nükleer denemelerle insanlarımız kobay olarak kullanılmış (Belge no:10), yargısız infazlarla onbinlerce aydınımız, din adamımız katledilmiş ve onbinlercesi de sorgusuz-sualsiz tutuklanmış (Belge no:11), verimli arazilerimiz halkımızın elinden alınarak aç ve susuz bırakılmak istenmiş, öte yandan Doğu Türkistan halkının nüfusunu eritmek ve azınlığa düşürmek amacıyla bölgeye mahkumlardan ve askerlerden oluşan milyonlarca Çinli göçmen 17 milyondan fazla araziye yerleştirilmiş (Belge no:12), Milli şehirlerin, ilçelerin etrafına tamamiyle Çinli göçmenlerin yerleştirildiği yeni şehirler, ilçeler, köyler kurulmak suretiyle halkımız abluka altına alınmış (Belge no :13), Camii ve medreselerin bir çoğu yıkılmış, kapatılmış veya ahır, kulüp, sinema olarak kullanılmıştır. (Belge no : 14)

Bunların dışında; eğitim alanında, çalışma sahasında, sağlık hizmetlerinde “adaletsizlik” ve “eşitsizlik” hüküm sürmektedir. Her toplumun en tabii hakkı olan “inanç ve ibadet hürriyeti”nden, “İfade ve yazı özgürlüğü”nden, “kültürel haklar”dan Doğu Türkistan halkı tamamen mahrum durumdadır. (Belge no:15)

Hatta 1955 yılında ilan edilen “Şincang Uygur Özerk Bölgesi” ile ilgili olarak Çin Anayasası dışında hazırlanmış olan “Özerklik yasası”nda belirtilen ve verilen haklar, sadece kağıt üzerinde kalmış pratikte uygulanmamaktadır. Özerk Bölge başkanının (Doğu Türkistanlıdır) tek başına karar verme ve imza yetkisi bulunmamaktadır. Hatta Doğu Türkistan’da özerk yönetimin Komünist Parti ve Pekin’in izni olmadan bir başka ülke ile ticari anlaşma imzalama yetkisi dahi yoktur. Tamamiyle kukla ve göstermelik bir yönetim kadrosu iş başındadır.

Hatta bölgede özerk yönetimden başka, onunla aynı yetkilere, hak ve hukuka sahip 7 türlü devlet organı mevcuttur. Ve bu organlar özerk bölge yönetiminden daha fazla imtiyaza sahiptir. Bilhassa ekonomik açıdan geniş imtiyaz ve yetkileri vardır ve özerk bölge yönetimine haber vermeden yurt dışındaki bir şirket ile ticari anlaşma yapma haklarına sahiptirler. "**Çin Anayasası ve Özerklik Statüsü**"nde verilmiş olan siyasi, kültürel ve ekonomik haklar bizzat Parti makamları tarafından çiğnenmektedir. Hükümet ve diğer bütün devlet organları ÇKP baskısı altındadır. "**Yasama**" ve "**Yargı**" tümüyle parti kontrolü altındadır. Tüm talimatlar ÇKP tarafından alınmakta ve ilan edilmektedir. Nitekim elimize geçen, Nisan 1996'da bölgedeki gelişmelerle ilgili alınan çok gizli karar metni, Çin Hükümeti'nin demokrasi anlayışını(!) açıkça ortaya koymaktadır. **(Belge no:16)** İhlallerin çoğunun baskıcı kanunlardan ve Çin Hükümetinin resmi politikasından kaynaklandığı İnsan Hakları Teşkilatlarınca tesbit edilmiştir. **(Belge no:17)**

Uluslararası yükümlülükler, anlaşmalar, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve bu konularla ilgili **Uluslararası Af Örgütü** tarafından alınmış olan kararlar, uyarılar Çin Hükümeti için hiçbir şey ifade etmemekte, insan hakları ve evrensel hukuk açık şekilde ve vahşi biçimde çiğnenmektedir. Her türlü muhalefet ve rejim karşısında algılanan her eylem, tüm sosyal sorunlar insafsızca ve şiddetle bastırılmaktadır. Merkezi İngiltere'de bulunan **Amnesty International**'ın raporuna göre, Doğu Türkistan'da insanların yargılanmaksızın tutuklandıkları, siyasi tutukluların ise uluslararası adalet standartlarından çok uzak olan yargılamalar (Halk Mahkemeleri) neticesinde çok uzun süre

mahkum edildikleri, bunların oldukça gayri sıhhi ortamlarda ve çoğunun ayakları zincire vurulmuş vaziyette oldukları, tuvalet ihtiyaçlarını dahi her koğuşa verilen bir kap içine yaptıkları, her yıl yüzlerce insanın idam edildikleri, öldürülenlerin kalp, kornea, böbrek gibi organlarının ise satıldığı tesbit edilmiştir. Doğu Türkistan'da yoğun olarak uygulanan **ölüm cezası** ise diğer ülkelerden farklı olarak, halkı sindirmek için yaygın ve keyfi olarak **infaz mangaları önünde** gerçekleştirilmektedir. Ve bu karar verilirken çoğu kez siyasi aktivistlerin suçlarının kanıtlanmış olması şartı aranmamaktadır. Çin'de insan hakları ihlallerinin boyutunu kesin olarak saptamanın mümkün olmadığı görülmektedir. Çünkü Çin'in çok büyük bir bölümü dünyadan kopuktur; askeri bölgeler, kapalı bölgeler, yasak bölgeler mevcuttur. Ve Uluslararası insan Hakları Teşkilatlarının Çin'de bilhassa Doğu Türkistan ve Tibet'de inceleme-araştırma yapmaları kesin olarak yasaklanmıştır. Dünyaya ekonomik açıdan yaklaşan Çin, "**insan hakları**" konusu gelince uluslararası işbirliğinden kaçmaktadır. **(Belge no:18)**

Şu anda bölgedeki tüm hapisaneler dolmuş durumdadır. Bölgede mevcut olan nazi kamplarını andıran "**çalışma kampları**"nda binlerce masum insan bulunmaktadır. Suni olarak halkı eğitmek(!) ve suçtan caydırmak (!) üzere Adliye idaresi tarafından her ay "**Toplu Mahkum Etme Mitingleri**" düzenlenmektedir. Katılım, işçiler ve öğrenciler için mecburidir. Tutuklananlar (elleri ve ayakları zincirli vaziyette ve konuşmamaları için ağız kısmı ince bir telle bağlanmış durumda) bu ortamda teşhir edilmekte, savunmaları alınmaksızın haklarında verilen karar okunmaktadır. Yaklaşık 65 bin siyasi tutuklu vardır. Bunların çoğunun mahkemesi daha yapılmama -

miştir. Bu durumda olan yüzlerce insan 3 ay ile 3 yıldır tutuklu durumdadır. Ayrıca siyasi tutukluların ceza süreleri cezaevi-kamp sorumlularınca keyfi olarak uzatılmakta, bunun için mahkeme kararına dahi gerek duyulmamaktadır. **(Belge no:19)**

Özetlemek gerekirse, Doğu Türkistan'ın Kızıl Çin işgalinde geçen ve devam eden 48 yılı; her saniyesiyle azap, ızdırap, korku, açlık ve manevi mahrumiyetler içerisinde geçmiştir ve geçmeye devam etmektedir. Bilhassa işgalin ilk yıllarında işlenen cinayetlerle Doğu Türkistan bir "**cehennem**" haline getirilmiştir...

Sayfalara sığmayacak, bazan dillerin telaffuz etmede bile zorlanacağı mezalimler karşısında Doğu Türkistan halkı, dini ve milli kimliğinden asla taviz vermemiştir. Özgürlük ve bağımsızlık için, kendi topraklarında, kendi bayraklarının gölgesi altında insanca yaşayabilmek için hak-hukuk tanımayan Komünist Çin Hükümetine karşı amansız bir "**direnış hareketi**" sürdürülmektedir... **(Belge no : 20)**

Bu muhtırayı kaleme alan bizler, işte bu yeryüzünün cehenneminden kaçarak hür dünyaya iltica etmiş insanlarız. Terkettiğimiz ve kurtuluşu yolunda mücadele ettiğimiz bu bahtsız ülkenin, bahtsız insanları namına; sizleri bilgilendirmek, dünya geleceğini tehdit eden "sarı tehlike" karşısında bir kez daha insanlığı uyarmak ve bu meyanda Doğu Türkistan'ın sorunlarını ve isteklerimizi dile getirmek ve insan haklarına, özgürlüğe, bağımsızlığa, demokrasiye duyarlı tüm ülkelerin, uluslararası kuruluşların ilgisini, maddi-manevi desteğini talep etmek gayesiyle işbu muhtırayı hazırladık.

İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ KARŞISINDA DOĞU TÜRKİSTAN'IN HUKUKİ DURUMU

10 Aralık 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Beyannamesi'nde ve 26.2.1945 tarihli Birleşmiş Milletler Andlaşması'nın giriş kısmında; "İnsan Haklarına, şahsın haysiyet ve değerine olan inançlara saygı gösterilmelidir" denilmesine ve "Milletler arasında milletlerin hak ve eşitliği olduğu" ve "Hiç bir kimsenin işkenceye, gayri insani yahut haysiyet kırıcı muamelelere tabi tutulamayacağı" vurgulanmış olmasına rağmen, Doğu Türkistan halkı, ikinci sınıf insan muamelesi görmekte ve yıllardır Çin işgali altında gayri insani ve onur kırıcı muamelelere maruz kalmaktadır. (1)

Beyannamenin 4 ncü maddesinde; "Hiçbir kimse zorla çalıştırılmaz ve mecburi çalışmaya tabi tutulamaz" denilmesine rağmen, Doğu Türkistan'da çeşitli suçlarla ve iftiralarla onbinlerce insan "komün" denilen bir nevi mecburi "çalışma kampları"nda zorla çalıştırılmaktadırlar. (2)

Beyannamenin 5 nci maddesinde; "Her ferdin hür olma ve güvende yaşama hakları vardır" denilmesine rağmen, Doğu Türkistan'daki 30 milyon insan, her türlü hürriyetten yoksun bırakılmış ve tarihte misli görülmemiş bir esaret hayatına mahkum edilmiştir. Doğu Türkistan'da gerek Çinli Genel Valiler devrinde, gerekse işgalden sonraki devirlerde tesis edilen devlet tedhiş ve

teröründen dolayı hiçbir kimse bir saat sonraki hayatından emin olamaz hale gelmiştir.(3)

Beyannamenin 7 nci maddesinde "Hiçbir kimse, milli veya milletlerarası hukuka göre, suç teşkil etmeyen bir fiilden veya ihmalden dolayı mahkum edilemez" denildiği halde, Doğu Türkistan'da insanlar, ölmüş babasının, hatta 3 göbek ecdadının hayattayken yaptıklarının hesabını vermeğe mecbur tutulmuş, ağır cezalara çarptırılmıştır. Hatta reşit olmayan çocuklar bile işledikleri suçlardan dolayı ağır cezalara çarptırılmakta veya idam edilmektedir.

Beyannamenin 8 nci maddesinde; "Her şahıs hususi ve ailevi hayatına, meskenine, muhaberatına hürmet edilmesi hakkını haizdir" denmektedir. Bu temel haklara rağmen, Doğu Türkistan'da aile hayatına müdahale edilerek, ailenin milli, ahlaki ve sosyal bünyeleri kökünden sarsılmıştır. Geceleri konutlar basılarak binlerce masum yataklarından alınmış, çocukların gözyaşları arasında kitleler halinde hapisane ve kamplara sevk edilmişlerdir. Her Çinli polis veya asker, mahkeme kararı olmaksızın istedikleri anda, istedikleri yerde arama yapma, gözaltına alma hakkına sahiptir. Doğu Türkistan halkının özel bir hayatı yoktur. Kollektif aile sistemi içinde yaşama mecburiyetindedir. 4 Şubat 1997'de başlayan olaylar esnasında sadece İli vilayetinden 1600 gencin nerede oldukları, hayatta olup olmadıkları meçhul durumdadır. Bu durumda binlerce kişinin akibetinin ne olduğu bilinmemektedir.(4)

Keza beyannamenin 9 ncu maddesine göre; "Her şahıs düşünce, vicdan ve din hürriyetine sahiptir" der. Oysa Kızıl Çin hükümeti halen Doğu Türkistan'da yerli halkın düşüncelerine, vicdanlarına hükmetmeye çalışmakta ve müslüman Türkler'in asırlardan beri kökleşen milli ve dini inançlarını söküp atmak, örf ve adetlerine son vermek çabasıdadır.(5)

Beyannamenin 10 ncu maddesinde; "Her ferdin ifade özgürlüğüne sahip olduğu" kabul edilmiştir. Medeni insanlık camiasında durum böyle iken, Çin Halk Cumhuriyeti müstemlekesi olan Doğu Türkistan'da yerli halkın düşüncelerini söylediği veya vatanlarını sevdiklerini ifade ettikleri için "Yerli Milliyetçi, Karşı Devrimci" gibi töhmetlerle cezalandırmaktadır. Bu sebeple tutuklu olanların sayısı onbinlerle ifade edilmektedir. Sadece Lop Şehir Hapishanesi'nde (6), bu durumda olan yüzlerce insan bulunmaktadır. Amnesty International, yayınlamış olduğu Kasım 1992 tarihli raporunda; (7) Uygurların, Kazakların ve bölgedeki diğer etnik gruplara mensup olanların temel insan haklarının şiddetsiz ifasından dolayı yargılama olmaksızın tevkif edildiklerini veya kendilerine uzun hapis süreleri verildiğini ve bunların genelde "**vicdan tutukluları**" olabileceğinin tesbit edildiğini, tesbit edilen tutuklular arasında ihtiyar bir Kazak (Kajikhumar Shabdan), bir ortaokul müdürü (Mantimyn=Mehmetemin), tümü Ürümçi'de taksi sürücüsü olan dört kişi, Turgun Elmas adlı yazar, Abdul Malik isimli dükkman işçisi, Abdu Kadir Ayup(45 yaş), Abdurrahman Abliz (47 yaş), Alimjan Karihajim (60 yaş), Ömerhan Mahsun (70 yaş), Abdukerim Kari (65 yaş), Abdukerim Yakup (58 yaş), Omar Turdi (26 yaş) yer almaktadır. Siyasi açıdan tevkif edilenlerin tevkifine ilişkin isimler, yerler konusunda Çin makamları hiç bir zaman açıklamada bulunmamaktadır. (8)

Mesela **Kajikhumar Shabdan** adlı yazar yazdığı kitabından dolayı tutuklanmış olup, şu anda nerede bulunduğu hakkında hiçbir bilgi yoktur. Amnesty Internaional, kendisinin yalnızca ifade özgürlüğü hakkını barışçıl bir şekilde ifa etmesinden dolayı hapsedilen bir vicdan tutuklusu olmasından kaygılanmaktadır. (9)

İsmi geçen **Mantimyn (Mehmetemin)** adlı ortaokul müdü-

müdürü ise 1988 yılında Birleşmiş Milletler'e Doğu Türkistan'da ÇHC yetkililerince yapılan insan hakları ihlallerini ayrıntılı olarak ileri sürdüğü yazılı bir başvuruda bulunduğundan şüphelendiği için tutuklanmıştır. Mehmetemin'in en az bir yıl tek başına tevkif halinde kaldığı ve ziyaretçi ile görüşmesinin yasaklandığı şeklinde duyumlar Amnesty International'a ulaşmıştır. İsimleri bilinmeyen **dört taksi sürücüsü** ise, Doğu Türkistan Günlük Gazetesinin haberine göre 1 Ekim 1991 tarihinde Urümçi'de yasadışı gösterilere katılmaktan üç yıllık "çalışma yoluyla yeniden eğitim cezası"na çarptırılmışlardır.(10)

Akademik ve yazar olan **Turgun Elmas** 68 yaşında halk tarafından sevilen-sayılan bir Uygur tarihçi ve araştırmacıdır. Halihazırda Urümçi'de 7 yıldır göz hapsinde ikamet etmekte olup, hakeret özgürlüğü kısıtlanmış vaziyette, polis kontrolü altındadır. Turgun Elmas bağımsızlığı desteklemekle suçlanmakta, araştırmalarında mili duyguların yoğun şekilde yer aldığı bildirilmektedir. Amnesty International, Turgun Elmas'ın siyasi görüşleri ve ifade özgürlüğü hakkını barışçıl bir şekilde icra etmekten göz hapsinde tutulduğundan (halkın isyanından korkulduğu için tutuklanmadı) kaygı duymakta olduğunu raporda belirtmiştir.(11)

Diğer isimleri yazılı Abdul Malik, Abdu Kadir Ayup, Ömerhan Mahsun, Abdurrahman Abliz, Alimjan Karihajim "karşı devrimci" faaliyetlerle ilgili belirsiz suçlardan dolayı tutuklanmışlardır. Abdul Malik'in 5 yıllık cezası kesinleşmiştir. Gelen haberlere göre diğerleri 1990 tarihinde gözaltına alınmış ve son olarak 1992 ortalarına kadar tutuklu kalmışlardır. Ancak suçlandıklarına veya yargılandıklarına ilişkin herhangi bir belirti yoktur.(12)

Yine il'de 1992'de tutuklanan "entellektüeller ve dini şahsiyetler" olarak tanımlanan Abdukerim Kari, Abdukerim Yakup ve Ömer Turdi'nin resmen ne ile suçlandıkları öğrenilememiştir. (13)

Uluslararası insan hakları standartları, "asgari işlem tedbirleri öngörmektedir" ki, bunlar Çin mahkemelerinde uygulanmamaktadır. Bu tedbirler yasaya göre suçu ispat edilene kadar cezai bir suçtan sanık herkesin masum olduğu varsayımını özellikle dahil etmektedir. Ancak Çin yasalarında masumiyet varsayımına ilişkin bir madde bulunmamaktadır. Çin yetkilileri ve hukuki uzmanlar birçok defa Çin'de "davalıların suçlu veya masum varsayılmadığını" belirtmişlerdir. Uygulamada ise savcının iddialarına, bulgularına mahkeme hakiminin itiraz ettiği görülmemiştir. Bu şekilde, suçu ispat edilememiş veya suçunu itiraf etmemiş binlerce masum insan aylarca hatta yıllarca cezaevlerinde yada kamplarda gözaltında bulundurulmaktadır. (14) (Belge no:19)

3 Eylül 1991 tarihinde "Doğu Türkistan Günlük Gazetesi", Kaşgar'ın güneydoğusunda bulunan Zepu bölgesinde 500 "dini şahsiyet" in "demokratik değerlendirme (minzu pingyi)" olarak isnad edilen bir araştırma şekline maruz kaldıklarını ilan etmiştir. Bunların arasında sayısı belirlenmemiş kişinin "yasadışı faaliyetler"den dolayı cezalandırılmış, "İmam veya daha yüksek statüdeki" tüm dini şahsiyetler için "kontrol dosyaları" açılmıştı. Gazetenin söylediğine göre, guya "zaruri çalışmadan kaçınmak" veya "gıda ve para elde etmek" için "dini yetkilerini kullanan" dini şahsiyetler araştırılmış ve cezalandırılmıştır. Kaşgar bölgesinde 12.000'ni aşkın insan "demokratik değerlendirme"ye maruz kalmıştır. (15) Cezaların türüne veya dediklerine göre hangi suçun işlendiğine dair bir belirti yoktur. Değerlendirmeye alınan kişilerin duruşmaya çıkarılıp çıkarılmadığı hakkında da bilgi yoktur.

Amnesty Internaional Örgütü, Doğu Türkistan'da dini faaliyetleri kontrol etmeyi hedefleyen yasamanın uygulanmasının barışçıl dini faaliyetlerinin yasadışı ilan edilmesi ile sonuçlanmış olmasından ve yalnızca vicdan özgürlüğü haklarının ifasından dolayı dini öğretmenlerin ve müminlerin hapsedilmesine (16) yol açmış olabileceğinden endişe edildiğini belirtilmiştir. (17). Şu anda 65 binin üzerinde masum insanın cezaevlerinde ve kamplarında tutulduğu bilinmektedir. Bir başka yerel kaynağa göre bu sayı yaklaşık 215 bin kişidir. (18)

Akibetleri meçhul olan binlerce insanın ölüm cezasına çarptırıldıklarından endişe edilmektedir. Ölüm cezası, yaşama hakkının bir ihlalidir. İşkence ise; acımasız, insanlık dışı ve küçültücü cezalandırmanın son şeklidir. Birleşmiş Milletler ölüm cezasını dünya çapında kaldırma hedefini onaylamıştır. Dünya bu hedefe doğru yol alırken, Çin'in ortaçağ usulü, infaz mangaları önünde masum insanları kurşuna dizerek idam etmesi insanlık dışı vahşi bir uygulamadır. (Belge no: 18) (Video bant no:1)

Halen Doğu Türkistan Türkleri, her türlü temel hak ve hukukdan mahrum olarak yaşamaktadırlar. Bu hukuki duruma göre Doğu Türkistan Çin'in milli hudutları dışında kalmasına, ırk, dil, din, milli örf ve adetleri bakımından Çinlilerle hiçbir münasebeti ve yakınlığı bulunmamasına rağmen, bütün milli servetleri, gelir kaynakları Çinlilerce gasp ve müsadere edilen bir ülkedir.

Doğu Türkistan'daki milyonlarca insanın hakkı, mahalli Çin idarecilerin dudakları arasından çıkacak bir kelimeye bağlıdır. Bu statü ise, insanlık şeref ve haysiyetiyle asla bağdaşmayan ağır bir esaret ve müstemleke zihniyetinin eseridir...(19)

1982 ÇİN ANAYASASI'NA GÖRE DOĞU TÜRKİSTAN'IN HUKUKİ DURUMU

Ülkenin işgalinden 6 yıl sonra 1955 yılında Doğu Türkistan'a "Şingcang Uygur Otonom Bölgesi" adıyla bugünkü idari statüsü tanınmış (19), bilahare yeni anayasa metinlerine "diğer milletlere diskriminasyon ve zulümler yasaklanmaktadır" ibaresi ilave edilmiştir. Ancak bu ve benzeri tanınan haklar sadece kağıt üzerinde kalmıştır.

Gerçekte Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1982 Anayasası, azınlıkların haklarına dair geniş çaplı garantiler açıklamaktadır. Daha önceki Çin Anayasaları'na kıyasla, azınlıkları ve özerk bölgeleri ilgilendiren hükümlerin bir özeti (ilgili anayasa maddeleri) ek'te sunulmuştur. (Belge no:21) Bu hükümler, azınlık haklarına ilişkin olarak yeni Anayasanın eskileri üzerinde "hukuki açıdan" ilerlemesini göstermektedir.

Ancak Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası'nın ilgili maddeleri incelendiğinde ve uygulamanın nasıl olduğu BM'ce izlendiğinde (20); belirtilen hakların verilmediği, yasalarda belirtildiği gibi, özerk bölge yöneticilerinin "karar verici" özelliğinin olmadığı ve yerel sorunlarla ilgili maddi ve manevi hiçbir teminatın gerçekte bulunmadığı görülmüştür. (21)

1982 Çin Anayasası bugünkü Çin yönetimince çiğnenmekte, özerk statü hakkı verilen Doğu Türkistan'a ve diğer özerk bölgelere (Tibet, Moğolistan, Mançurya) tanınan siyasi, ekonomik, kültürel haklar uygulamada verilmemekte, böylece "anayasal bir suç" işlenmektedir. Tüm dikta rejimlerde olduğu gibi Çin Halk Cumhuriyeti de de "yasa" ile "uygulama" arasında net farklılıklar vardır.

ÇHC. Anayasasının 4. maddesinde; “milliyetlerin eşitliği belirtilmiş, özerk bölgelerde azınlıkların haklarının korunması için “özerklik organları” tesis edildiği” vurgulanmıştır.

Son paragrafta ise; “bütün milletlerin kendi konuşma ve yazı dillerini geliştirme, kullanma ve kendi gelenek ve göreneklerini koruma veya yenileme hakkına sahip olduğu” belirtilmiştir. (Belge no: 21)

Milletlerin eşitliği hususunda, ÇKP 7. kongresi'nde (22), 1931 ÇKP İşçi Kurultayı'nda (23), 1938 genişletilmiş ÇKP Merkez Komitesi 6. Kurultayı'nda (24) kararlar alınmış, vaatler verilmiş, hatta azınlık milletlere kendi kaderini tayin etme hakkının verileceği dahi söylenmiştir. (25) Ancak vaatler unutulmuş, ve cebren asimilasyon siyaseti yürütülmüştür.

Günümüzde de Anayasada belirtilen “eşitlik ilkesi” çiğnenmekte, azınlıklar ikinci sınıf muamele görmektedir. (Belge no:15)

Bölgede azınlık haklarının korunması ve denetlenmesi için kurulan “özerklik organları” (Yerel Hükümet Başkanları) her halükarda yerel milliyete ait iken hiçbirinin siyasi karar verme yetkisi yoktur. (26) Bölgelerde mevcut parti sekreterleri, askeri bölge komutanları gerçek siyasi karar verme yetkisinde olup, bunlar da Çinlidir. (Belge no: 16 ve 22) Keza siyasi komiserler ve güvenlikle ilgili önemli birimlerin yetkilileri de yerel milliyetlerden değildir. Diğer önemli makamlar da güya adaletli biçimde bölünmüştür. (Belge no :22)

Bir diğer önemli husus şudur: Doğu Türkistan'da Özerk Bölge Yönetimi'nden başka, onunla aynı yetkilere, hak ve hukuka sahip olan 6 organ daha vardır: Özerk Bölge Yönetimi ile idari ve hukuki dereceleri eşit olan bu organların hemen hepsi direkt veya dolaylı Pekin'e bağlıdır. (27)

Bu nedendir ki başında bir Uygur'un bulunduğu “Şincang Özerk Bölge Hükümeti”, mahiyet itibariyle hiçbir imtiyaza sahip olmayan kukla bir organdan ibarettir. (28)

Anayasanın 4. maddesi son paragrafında, 121. ve 119. maddelerinde; "kendi yazı dillerini koruma, geliştirme, kendi gelenek ve göreneklerini koruma ve yenileme hakkı" (md:121) ile "milli ve kültürel mirasları koruma ve tanzim etme de, milli kültürü devam ve geliştirme de özerk yönetimin bağımsız hareket edeceği" (md:119) hususu belirtilmiştir. **(Belge no:21)** Ancak verilen bu kültürel haklar ÇKP tarafından dış dünyaya karşı prapaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Çünkü Parti programlarında azınlıkların kendi kültür ve dillerini geliştirmelerine lüzum ve gerekçe yoktur" yazılıdır. Nitekim 30 yıl içinde 4 defa alfabe değişikliği yapılarak milli kültüre büyük darbe vurulmuştur. **(29)**

Milli eserlerimiz yok edilmiştir. **(30)** Kültürel miraslarımız talan edilmiştir. **(31)** **(Belge no:14)** Kültür İhtilali döneminde onbinlerce ciltlik tarihi eserler meydanlara toplatılarak yakılmıştır. **(32)** Han soyundan olmayıp da sportif faaliyetlerde başarıya ulaşanlar ise uluslararası sportif faaliyetlere çoğu zaman katılmalarına engel olunmuştur. **(33)** Aynı şekilde uluslararası toplantılara davet edilen bilim adamlarının, gazetecilerin yurt dışına çıkışı engellenmektedir. **(34)**

Çince konuşmak, yazmak dolaylı açılardan zorunlu hale getirilmiştir. Çünkü kendi milli dilinde orta eğitimde okuyan bir genç, Üniversiteye girebilmek için Çince bilmek zorundadır. Çince bilmeyenlerin devlet dairelerinde, fabrikalarda iş bulma hakkı ve imkanı da yoktur. Bu şekilde halkımızın milli dili de ikinci plana itilmiştir. **(35)**

Açıkça anlaşılacağı gibi; alfabede yapılan değişiklikler, dil ve kültüre yönelik kısıtlamalar, "kültürel anarşi ve yozlaşma" şeklinde etkisini göstermiştir. **(36)**

ÇHC. Anayasası'nın 59, 65, 114 ve 116.ncı maddelerinde; "Milli Halk Kurultayı'nda, Halk Kurultayı Daimi Komitesi'nde, yerel idarelerde etnik azınlıkların eşit temsili vurgulanmış ve özerk yöne-

timlerin bölge milliyetinin politik, ekonomik ve kültürel kimliklerini geliştirmede belirli düzenlemeler yürürlüğe koyma hakkına sahip olduğu" (116. md.) belirtilmiştir. **(Belge no:21)**

Ancak belirtilen haklar diğer hususlarda olduğu gibi, anayasa sayfalarında kalmıştır. Çünkü karar verme, kararları yürürlüğe koyma, dış ülkelerle temas kurma veya dış ülkelere müracaat eden hükümet yada sivil toplum örgütleriyle anlaşmalar yapma yetki ve inisiyatifine sahip olmayan özerk bölgenin etnik yöneticileri'nin yapacakları birşey olmadığı gibi soru sorma hakları dahi yoktur. Çünkü özerk yönetim organlarında görevli olan Çinliler, görevlerine ve statülerine bakılmaksızın yönetimi ve otoriteyi ellerinde tutmaktadırlar. O kadar ki Doğu Türkistanlı üst düzey bürokratlarının bir alttaki Çinli memura "hesap sormaları" dahi mümkün değildir. Hele güvenlik ve ordu ile ilgili "soru sorma" hakları hiç yoktur. Mesela Doğu Türkistan Özerk Yönetimi'nin Uluslararası trafiğe açık havaalanları, askeri havaalanları ile Gümrük idareleri üzerinde denetim hakkı dahi yoktur.

Neticede Özerk yönetimdeki Doğu Türkistanlılar'a verilen hukuk ve yetkiler Komünist Partisi Genel Sekreterliği tarafından sinsice kontrol edilmektedir. Özerk yönetim kukla bir icracı konumdadır. Ayrıca yönetim organlarında ve diğer birimlerde çalışan Uygur, Kazak oranı, Çinliler'in yarısı kadar bile değildir. Göstermelik tayin edilen azınlık yöneticilerinin önemli konularda hatta bir malın yurt dışına ihraç edilebilmesinde dahi karar verme hakkı yoktur. Buna karşılık Çin Halk Kurtuluş Ordusu'na bağlı olarak kurulan "Bingtoven Üretim ve İnşaat Ordusu"nun komünlerde yetiştirilen ürünleri özerk yönetime danışmadan ihraç etme hakkı vardır. **(37)**

Dolayısıyla milli azınlıkların otonomiye sahip oldukları iddiaları geçersiz ve yalandır. Özerk Yönetimler tümüyle Parti ve Ordu kontrolü altındadır. Siyasi karar mercii, Özerk Yönetim Başkanı değil, Parti Genel Sekreteridir. **(38)**

ÇHC Anayasası'nın 117 ve 118. maddelerinde; "otonom idarelerin bölgenin mali durumunu yönetme yetkisine sahip olduğu belirtilerek, bölge ile ilgili bütün gelirlerin özerk yönetim tarafından kullanılacağı ve devlet planları önderliğinde yerel ekonomik gelişmenin düzenlenebileceği" ifade edilmiştir. **(Belge no:21)**

Ne var ki, bu ifadeler de sadece kağıt üzerinde kalmıştır. 1949 yılından bu yana bölgenin tüm ekonomik kaynakları **(39)** hammadde olarak merkezi Çin'e götürülmektedir. Çin yönetimi, 1980'li yıllara kadar Doğu Türkistan'dan esasen hammadde taşımakla sınırlı bir ekonomik politika izlemiştir. 1980 sonrası, Sovyetler Birliği bünyesindeki komşu Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarını elde etmesiyle yeni bir planlama uygulamaya konulmuş, hammadde kaynakları bölge içinde işlenmeye başlanmıştır. Sınırlı da olsa bölge dış yatırımlara açılmıştır. Ancak sistemde bir değişiklik olmamış, bu defa işlenen ürünler, merkezi Çin'e taşınmaktadır.

Hemen hemen tamamı Çin'e taşınan ve ihraç edilen ürünlerin fiyatı Pekin yönetimince belirlenmekte ve düşük fiyatlarla halkın elinden alınmaktadır. Planlanan ürün alınmadığı takdirde ise çiftçilerden ağır vergiler alınmaya devam edilmektedir. **(40)** Sanayi ürünlerinin taşınmasında ise özerk yönetimin bir keyfiyeti bulunmamaktadır.

Bölgenin ihracaatından elde edilen gelirin sadece % 10'luk payı, Doğu Türkistan için kullanılmakta geri kalanı ise Pekin kasasına aktarılmaktadır. **(41)**

Özerk Yönetim, sadece Pekin'den aldığı emirleri uygulamakla görevli durumdadır. Dolayısıyla Anayasa'da belirtilen hususların hiçbiri pratikte uygulanmamaktadır.

ÇKP Merkez Komitesi, Çin Büyük Halk Kurultayı ve Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti imzalı 1 Ekim 1985 tarihli resmi raporda yazılan şu iki cümle Doğu Türkistan'ın ekonomik durumunu ve Çin Hükümeti'nin konuya verdiği önemi gösterir: **(42) (Belge no: 5 ile 6)**

“Doğu Türkistan Çin’in savaş hazırlığı için çok önemli bir stratejik mevkiye sahiptir...Doğu Türkistan, bütün Çin’in iktisadiyatında vazgeçilemeyecek hayati önemi haiz bir bölgedir....”

Kısacası ülkenin oldukça zengin ekonomik kaynakları, Çin tarafından “emperyalist amaçlar” için sömürülmektedir. Bölgede kurulan “nükleer araştırma merkezi” ve kurulması yönünde çalışmalarına başlanılan “stratejik sanayi merkezi”, ve bu merkezlerin etrafında Üretim ve İnşaat Birlikleri adı altında konuşlandırılan silahlı Çin Halk Kurtuluş Ordusu, Çin’in yayılmacılık niyetinin açık bir göstergesidir. (43)

ÇHC Anayasası’nın 120. maddesinde; *“milli özerk bölgele-
rin idari organlarının yerel ihtiyaçları gözönünde bulundurarak ve
devletin askeri sistemine uygun olarak, toplum düzenini sağlamak
için “yerel kamu güvenlik güçleri oluşturabilirler”* cümlesi yer al-
maktadır. (Belge no:21)

Özerk yönetimlere verilen bu yetkiye, yetkinin verildiği ana-
yasa maddesinin içinde kısıtlama getirilmiştir. Çünkü aynı madde-
ye göre böyle bir güç oluşturabilmek için Devlet Konseyi’nin izni
gerekmekte ve devletin askeri sistemine uygunluk şartı aranmak-
tadır. Yani etnik unsurlardan yerel kamu güvenlik gücünün oluşturu-
lmasına yasal olarak imkan tanınmamaktadır. Aslında yerel ka-
mu güvenlik güçlerinin sayı olarak çoğunluğunun o bölge halkın-
dan oluşması gerekirken, tam tersi olmuştur. Uygur, Kazak etnik
unsuruna mensup polis ve asker sayısı oldukça azdır ve çoğu da
silahsızdır. (44)

DOĞU TÜRKİSTAN'IN TEMEL SORUNLARI

1. ÜLKENİN RESMİ ADI

Ülkenin resmi adı belgelerden de (Belge no:1-2-4-7) görüleceği üzere "Doğu Türkistan" adı, ülkenin resmi, tarihi, siyasi, coğrafi ve milli adıdır. (Resim no: 1) "Yeni müstemleke", "Yeni dominyon", "Yeni sınır", "Yeni Kazanılan Yer" anlamlarını taşıyan "Şincang", "Xinjiang" veya "Sinkiang" (Resim no:2) adları uydurma bir isim olup, Doğu Türkistan adını unutturmak amacıyla 1884 yılında Mançu-Çin yönetimi tarafından verilmiştir. Ancak geçmişte olduğu gibi bu tarihten sonra kurulan Cumhuriyetlerde (Resim no:3), pasaport (Resim no:4) ve tedavüle çıkarılan paralarda (Resim no:5), okul karnelerinde, (Resim no:6) devlet kararnamelerinde (Resim no:7) "Doğu=Şarki Türkistan" tabiri resmen kullanılmıştır. Ne var ki komünistler 1949'da idareyi ele aldıktan sonra ülkenin resmi adını değiştirmiş ve "Sinkiang=Şincang" tabirini, 1955'den sonra da "Şincang Uygur Özerk Bölgesi" tabirini kullanmaya başlamıştır. Halbuki Doğu Türkistan gibi aynı statüde bulunan Mançurya'nın, İç Moğolistan'ın ve Tibet'in milli adları değiştirilmemiş, aynen telaffuz edilmektedir.

ÇÖZÜM

Çin işgali altındaki diğer özerk bölgelerin milli, tarihi, coğrafi adlarının korunduğu gibi, Şincang tabirinin kaldırılarak, ülke adının Doğu Türkistan olarak kullanılması gerekmektedir. Ayrıca şehir, ilçe, kasaba ve köy isimlerinin değiştirilerek çince isimlendirilmesi eylemine son verilmelidir.

2. MİLLİYETLER SORUNU

Çin yönetimi Doğu Türkistan'da yaşayan halkı "parçala ve idare et" prensibi ile hareket ederek 13 millete=sınıfa ayırmıştır. Halbuki 13 ayrı milletin içinde gösterilen Uygurlar, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler, Tatarlar, Salarlar ve Sarı Uygurlar'ın hepsi gerek antropolojik, gerek etnolojik veya etnografik anlamda Türk aile sınıfına mensup olup, bir milletin boylarıdır. Dolayısıyla bunlar için ve bölgede az sayıda bulunan diğer etnik unsurlar için (Sibo=Şive), Solon, Moğol, Tungan) ayrı muhtar bölgelerin kurulması (10 muhtar bölge) kıstasa uygun değildir, uluslararası antlaşmaları ihlaldir. Bu tarz bir taksim ve muhtariyet politikası izlemek suretiyle, Çin Halk Cumhuriyeti, "Büyük Çin Birliği"ni pekiştirmeyi amaçlamaktadır. (45)

ÇÖZÜM

Doğu Türkistan Özerk Bölgesi içinde kurulan tüm "muhtar bölgeler" kaldırılmalı, halkın siyasi, ekonomik, kültürel açıdan sınıflandırılması görüşü terkedilmeli, bölge bir bütün olarak kabul edilmeli, tüm yetkiler de özerk bölge başkanın da toplanmalıdır.

3. ÖZERK YÖNETİMDE YETKİ SORUNU

"Özerk yönetimin idaresi-yetkiler-milliyetlerin eşitliği-azınlık hakları" gibi yasalarla korunan haklar, yine bizzat bu yasaları hazırlayan Pekin yönetiminde çiğnenmektedir. Tüm yetkiler Çinliler'in elindedir. Kukla olarak özerk yönetim organlarında görevlendirilen etnik unsurların siyasi, ekonomik ve askeri karar verme, denetleme yetkileri Çin Komünist Partisi kontrolü altındadır. (46)-(Belge no:15-16-2-22)

ÇÖZÜM

1982 yılında ilan edilen Çin Halk Cumhuriyeti anayasası'nda belirtilen hakların uygulanması, buna göre; Pekin yönetiminde : siyasi karar merciinin Özerk Yönetim Başkanı'na verilmesi, bölgenin ekonomik kaynaklarının ihracından elde edilen gelirin tamamının Özerk Bölge Yönetimine verilmesi; ülkenin asıl sahibi olan Uygurlar'dan, Kazaklar'dan oluşan kamu güvenliği teşkilatının kurulması, bölge halkının silahlı eğitim göreceği şekilde askere alınması ve askerlik görevini de Doğu Türkistan sınırları içinde yapması; bölgenin mali durumunu yönetme, gelirlerin kulla-

nımı, denetleme yetkisinin etnik unsurlara verilmesi, dış ülkelerle ticari anlaşma yapma hakkının verilmesi, tüm özerk organların başına özerk bölge milliyetinden (etnik unsurdan) birinin getirilmesi, bilim, teknik, kültür, sağlık ve fiziksel kültür olayları kendi bölgelerinde bağımsızca yönetme ve kültürel mirasları koruma, geliştirme ve devam ettirme hakkının tanınması, uluslararası toplantılara, davetlere serbestçe katılımın temin edilmesi, havaalanları ve gümrüklerde yetkililerin direkt özerk bölge başkanına tabi olmaları ve buralarda denetleme yetkisinin tanınması gibi Anayasa'da, Özerklik yasalarında, Irk Ayrımcılığı Sözleşmesi'nde, Yerleşim ve Göç Sözleşmesi'nde, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde belirtilen benzeri hakların bir an evvel Doğu Türkistan'da yaşayan azınlıklara (etnik unsura) verilmesi gerekmektedir. Bu insani, tabii ve anayasal hakların verilmesi durumunda Çin Halk Cumhuriyeti yönetimi, uluslararası konjoktürde saygınlığını elde etme fırsatını da yakalamış olacaktır. Nitekim kendi anayasalarında Han olmayan diğer milletlere her türlü baskı ve zulüm yasaklanmıştır.

4. NÜFUS SORUNU

Çin kaynakları, Çinlileştirme politikasının icabı olarak, Doğu Türkistan'da yaşayan halkın nüfusunu daima az göstermektedir. Bununla da kalmayıp "doğum kontrolü" adı altında ve "zorunlu kürtaj"larla Doğu Türkistan halkının çoğalmalarına resmen engel olunmaktadır. 1953 yılında bölgenin nüfusunu 4.218.000 olarak ilan eden resmi Çin kaynakları (47), 1967 yılında ise bu rakamı 5.726.000'a çıkardılar.(48) Yani 14 yıl içinde 1,5 milyon civarında nüfus artışı olduğunu utanmadan beyan ettiler. 1938 yılında Çinli Genel Vali Şin Si-Sey'in yaptığı sayıma göre bölgenin nüfusu: 4.774.778'dir.(49) Daha eskilere gidecek olursak 1876'daki nüfus; 4.799.700'dür. (50) 1949 yılında ise Mao Ze Dung bölgede 9 milyon insanın yaşadığını açıklamıştır. (51) Bir başka Çin kaynağı olan China Year Book'da 1929 yılında bölgede 4 ila 6 milyon civarında insanın yaşadığı yazılıdır. (52) Bu birbirinden karışık rakamları ele aldığımızda 1929 ile 1949 arasında geçen sürede bölgede hiç nüfus artışının olmadığı görülecektir. Mao'nun rakamını ele alırsak 1949'da yılında 9 milyon olan bölgenin nüfusu resmi Çin kayıtlarına göre 1967'ye geldiğinde 3 milyon azaldığı görülecektir. 1982'de ise bölgenin nüfusu 13.081.438 kişi olarak ilan edilmiştir. (53)

Bu son rakam içinde gösterilen 5.390.000 Çinli nüfusu çıkardığımızda DoğuTürkistan'daki Türk nüfusu 1982 itibariyle 5.376.918 gibi komik bir rakam ortaya çıkmaktadır. Ayrıca 1949 yılında yapılan nüfus sayımına 0-15 yaş grup dahil edilmemiş, nüfus cüzdanı verilmemiştir. **(54)**
Görüldüğü üzere Çin resmi kaynaklarına göre nüfus sayımında oldukça komik çelişkili rakamlar verilmektedir. **(Belge no:23)**

ÇÖZÜM

Bölgenin nüfusu ile ilgili yapılan sayımlar masa başında hazırlanan evrakların neticesi olup, ilan edilen rakamlar da kasıtlı Çinlileştirme siyasetinin göstergesidir. Karanlık odalara kapanarak siyasi düşünceler ışığında hazırlanan raporlar resmi vesika niteliğini taşımamaktadır. Yıllık % 2 ortalama artış ile hesapladığımızda Doğu Türkistan'da yaklaşık 28 ila 30 milyon arasında Müslüman Türk'ün yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Gerçek rakamların hasıraltı edildiği, asimilasyonun açık bir göstergesi olan nüfus meselesinin uluslararası gözlemcilerin, istatistik birimlerinin kontrolünde halledilmesi icap etmektedir.

5. EĞİTİM - KÜLTÜR - DİL :

Çin Hükümeti'nin BM'ye sunduğu raporlarında "eğitim hakkı"na dair yasal garantilere yer verilmiştir. İkinci raporda ise azınlıkların yazı dilinin sistemleşmesi ve kamu okullarını idare etme hakkının sağlanması konusunda Çin Hükümetinin çaba gösterdiği yazılıdır. İkinci rapor sunulurken, bir hükümet temsilcisi BM Irk Ayrımcılığını Önleme Komitesi'ne, "*şartların uygun olması halinde*" azınlık dillerinde ders kitaplarının sağlandığını bildirmiştir. Üçüncü raporda çeşitli düzeylerde okul eğitimi alan azınlıkların oranı verilmiştir ki, bu rakam 13.64 milyondan fazladır. Dördüncü raporda çocuk yuvalarında yerel azınlık dilinin kullanılabileceği yazılıdır. **(55)**

Azınlık dillerinin, ülkenin azınlık bölgelerinde kullanıldığı doğru olmakla birlikte, öğretilen ders programının, azınlık bölgesinin tarih ve kültürünün resmi yorumdan farklı bir yoruma izin vermeyen, merkezden emredilen program olduğu gerçeği hasıraltı edilmiştir. Doğu Türkistan bölgesinin tarihi, kültürü ve etnik geçmişine dair bilgilerin resmi yorumdan farklı olarak verilmesi yasaklanmıştır. Hatta yabancı temaların ders kitaplarında okutulmasına dahi yasak getirilmiş, ayrıca öğretim kurumlarının yabancı

ülkelerdeki öğretim kurumlarıyla direkt ilişki kurmaları da yasaklanmıştır. (Belge no:16) Aksi hareket edenler ise en ağır cezalara tabi tutulmaktadır. (56) - (Belge no:16-17 ve 18)

ÇÖZÜM :

Gerçekten de bilimsel yazı ve analizlere kadar uzanan "resmi yorum zorunluluğu" kaldırılmalı, Doğu Türkistan bölgesinin tarihi, kültürel, siyasi geçmişinin objektif biçimde anlatıldığı kitapların yazılmasına, basımına izin verilmelidir. Bölgedeki Üniversitelerde, liselerde, çocuk yuvalarında resmi konuşma ve yazı dili, o yörenin dili olmalıdır. "Çince", özerk bölgelerde "yabancı dil" olarak okutulmalıdır. Nitekim, Doğu Türkistan'da işgalden sonra 1958 yılına kadar 9 yıl çince "yabancı dil" gibi okutulmuştur. (57) Tüm dünyada okutulan standart bilimsel-edebi temalara ders kitaplarında yer verilmelidir. Öğretim kurumlarının ve öğretim elemanlarının dış dünyadaki öğretim kurumları ve üyeleriyle ilişki kurmaları, uluslararası ilmi-kültürel sempozyumlara, davetlere katılımları temin edilmelidir. Havaalanlarında, tren garlarında, gümrük sahalarında anonsların sadece Çince yapılması eylemine son verilmelidir.

6. DİN

Çin Halk Cumhuriyeti anayasası'nın 36. maddesi'nde "*her bir Çin vatandaşı dini inanç ve özgürlüğüne sahiptir, devlet, vatandaşın normal dini faaliyetlerini korur, kimse dini bahane ederek sosyal düzeni bozamaz, insanların sağlığı ile oynayamaz ve devletin eğitim programına karşı çıkma girişiminde bulunamaz; dini inanç, dini cemaat ve dini hareketler dış güçlerin kontrolünde olamaz*" yazılıdır. (58) Görüldüğü üzere "din hürriyeti"ne Anayasa ile müsaade edilmiş olmakla birlikte, dini inanç, dini cemaat ve dini hareketlerin tüm yabancı dünya ile ilişkileri kesilmiş ve ateizm üzerine kurulu Devlet Eğitim Programı ile baskı ve kontrol altına alınmıştır. Dini inançların doğrudan baskı altına alındığı 1966 Kültür Devrimi'nde doruğa çıkan "ayrılıklar ve baskılar" devam etmektedir. (59) Bazı durumlarda dini baskı doğrudan milli baskıyla bağlantılı olmuştur. Mesela, müslüman bölgelerde, domuz yetiştirme ve domuz eti yeme, Komünist Parti'ye kabul işine katılmaya zorlanarak yapılmıştır. Anayasa'da verilen haklara ve özgürlüğe rağmen, dinlerinden vazgeçmeyenler iktidar yapısından ve nimetlerinden izole edilmektedir.

Çünkü yönetim kadrolarını oluşturan Komünist Partisi kadrolarının "dindar olmaları" yasaktır. (60) Böyle olunca Parti'ye girmeyenler hem işsiz kalmakta, hem işleri yapılmamakta hem de hor görülmekte ve dolaylı olarak cezalandırılmaktadırlar. Tüm özel dini okulların kapatılması kararı alınmıştır. 1997 Şubat ayından bu yana müslümanlar için farz olan normal Cuma hutbelerinin yapılmasına yasak getirilmiştir. (Belge no:16) Yüzlerce din adamı ve kur'an okumak, öğrenmek isteyenler tutuklanmıştır. (Belge no:18)

ÇÖZÜM

Doğu Türkistan halkı müslüman dinine mensup olduklarından dolayı komünist olmaları mümkün değildir. Partiye üye olamadıkları için de yönetimde yüksek görevlere gelmeleri de mümkün olmamaktadır. Bu bakımdan "*Parti'ye üye olma*" veya iktidar yapısında kadro alabilmek için "*komünist olma*" şartları kaldırılmalı, anayasada belirtildiği gibi müslüman kimliğini taşıyan Türkler'in yönetimde, sanayide görev almaları temin edilmelidir. Ateist ve dinsizlik propagandasına engel olunmalı, halkın dini inançlarını rencide edici yayınlardan kaçınılmalı, ihtiyaç duyulan yerlere cami yapılmalı ve halkın inançları gereği Allah'ın kutsal kitabını okumalarına, öğrenmelerine izin verilmelidir. İsteyenlerin hacca gitmeleri için gereksiz bürokratik engeller kaldırılmalıdır.

7. SEYAHAT (TAŞINMA) HÜRRİYETİ

Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Komitesi Sözleşmesi'nin 5. maddesindeki garantilere rağmen, Çin Hükümeti, Doğu Türkistan'da seyahat(taşınma) hürriyetlerine kısıtlama getirmiş ve bu kısıtlama devam etmektedir. Mesela bu bölgeye zorla yerleştirilen 70.000 kadar Çinli göçmenin İç Çin'e geri dönme taleplerinin reddedilmesi üzerine, 1980'de isyan çıkmıştır.

Bunun yanısıra yine bu sözleşmenin 5. maddesi ile garanti altına alınan "bir yerden ayrılma hakkı" üzerinde de kısıtlamalar mevcuttur. Doğu Türkistanlılar'ın bir köyden başka bir köye, ilçeye, şehre göç etmeleri yasaktır ve izne tabiidir. Bilhassa kırsal kesimden şehre göç kesinlikle yasaklanmıştır. (61) Bu nedendir ki, Doğu Türkistan nüfusunun yaklaşık % 90'nını kırsal nüfus oluşturmaktadır.

Doğu Türkistanlı vatandaşların yurt dışı seyahatlerine de kısıtlamalar getirilmiştir. Çoğu insanın sabıkası olmamasına rağmen yurt dışına çıkmaları hatta Çin içinde başka bölgelere seyahat etmeleri dahi yasaklanmıştır. Çin içinden çoğu sabıkalı, tutuklu olan Çinlilerin ise bölgeye göç etmeleri teşvik edilmekte ve bunların rızası alınmadan genelde göç zorlanmaktadır. **(62) (Belge no:18)**

Arazi ve coğrafya yapısının kişilerin sınırları geçmesini mümkün kılması gerçeği, Hükümet politikasındaki fiili yasaklamayı değiştirmemektedir. Taşınma, bir yerden ayrılma, seyahat gibi kararlarda, bilhassa toplu göç olaylarında yerel halkın, vatandaşların hiçbir söz hakkı bulunmamaktadır.

ÇÖZÜM

Çin Halk Cumhuriyeti'nin de imzalamış olduğu, Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığını Kaldırma Komitesi Sözleşmesi'nin 5. maddesi ile garanti altına alınan "Bir yerden ayrılma", "taşınma" hakkının uygulanması gerekir. Nüfusun yaklaşık % 90'ını oluşturan kırsal kesimde yaşayanlardan isteyenlerin ilçe ve şehirlere göç etmesine engel teşkil eden yasa veya kararnameler yürürlükten kaldırılmalı; mecburi taşınma, toplu göç olayının önüne geçilmelidir. Bilhassa Merkezi Çin'den ülkemize planlı olarak getirilen toplu göç olayına son verilmeli, bunun için devletçe yapılan teşvik ve propaganda yasaklanmalıdır. İsteyenlerin hacca gitmeleri için kolaylıklar sağlanmalı, yurtiçi ve yurt dışına yapılacak seyahatlere getirilen kısıtlamlar kaldırılmalıdır.

8. ÇİNLİ GÖÇMENLER SORUNU

D.Türkistan'ın en önemli sorunlarından birisi,bölgeye planlı şekilde asimilasyon amacıyla yerleştirilen Çinli göçmenler meselesidir. *Bölgenin demografik yapısını değiştirmek, halkı kontrol ve baskı altında tutmak, müslüman Türk nüfusunu azınlığa düşürmek, gelecekte yapılması muhtemel referanduma sayı çoğunluğu olarak hazır olmak, D. Türkistan'a iyice yerleştikten sonra sınırın öte yakasındaki Kazakistan, Kırgızistan topraklarına sızmak ve bu suretle tüm Orta Asya'yı etki sahası içine almak ve böylece ABD'yi, Japonya'yı ve batılı ülkeleri dışlamak suretiyle Türkistan topraklarındaki zengin kaynakları tek başına sömürmek*

mek; bölgenin tarihi, kültürel yapısını, halkın yaşayış tarzını, dini-millî kimliklerini değiştirmek veya yok etmek, tren yollarını, sanayi merkezlerini korumak (63) gibi amaçlarla sistemli şekilde Çin Hükümeti'nce bölgeye yerleştirilen Çinli göçmenler; toplumun güvenliğini, huzurunu bozmakta, sosyal dengeleri zedelemektedir. Gelen göçmenlerin çoğunluğunu askerler ve onların aileleri ile sabıkalılar ve tutuklular oluşturmaktadır. (64)

Doğu Türkistan işgal edildiği 1949 yılında sadece % 5 olan Çinli nüfusu, 1983 yılı itibariyle % 40'a ulaşmış durumdadır. (65) Bölgede 1983 itibariyle resmi verilere göre Çinli nüfus sayısı 5 milyonun üzerindedir. (66) Ancak bu rakamın üç katından fazla göçmenin (asker, milis, teknik eleman) adı altında bölgeye yerleştirildiği bilinmektedir. Ayrıca; "bölgenin 200 milyon insanı besleyebilecek kapasiteye sahip olduğunu" ifade eden ÇKP yöneticileri 2000.li yıllarda 100 milyon Çinlinin bu topraklara transferi planlanmıştır.

Doğu Türkistan'daki Çin nüfusunun gelişimi şöyledir : 1949: % 5,5 / 1962: % 20,5 / 1975: % 41. (67) Görüldüğü üzere, sistemli ve gittikçe artan bir Çin göçü vardır. Yılda 200 bin Çinli'nin bölgeye yerleştirildiği tahmin edilmektedir. (68)

Çinli göçmenler verimli arazilere, sanayi merkezlerine yerleştirilmiş, bu bölgedeki halk ise başka bölgelere göçe zorlanmıştır. Çinliler'in yerleştirildiği bir kasaba, Türkler'in meskun olduğu bir "ilçe"den daha iyi ekonomik şartlara sahiptir.

ÇÖZÜM

Pekin Hükümeti kendi halkını zorla ve kitle halinde göçe zorlama politikasından vazgeçmelidir. Bu, tüm uluslararası anlaşma ve sözleşmelere aykırı bir tutum ve insan haklarını ihlaldir. Tabiatıyla bu olay, bölgenin asıl sahibi olan halk arasında memnuniyetsizlik doğurmaktadır ve Çin aleyhtarlığını kuvvetlendirmektedir. Göç olayı aynı zamanda Çin tehlikesinin ne kadar reel ve aşikar olduğunu da belgelemektedir. Bu planlı göç olayını geçici bir hadise olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu, bölgenin yeniden tedricen istilasıdır. Nitekim 100 bin kişilik yeni Çinli göçmen grubunun bölgeye gönderilmesi dolayısıyla bir resmi Çin gazetesinde şunlar yazılmıştır : *"-Yeni yurdunuza s a ğ l a m . y e r l e ş i n ve Şincang'da sosyalizm kuruluşu uğrunda mücadeleye başlayın."* (69)

Ekonomik ve politik sebeplerden dolayı bölgeye daha büyük göçlerin olma ihtimali hala vardır. (70) Pekin Hükümeti, bölgeye kendi kendine gelenlerin ve tutukluların göçlerini durdurmalıdır. Doğu Türkistan, tutukluların, adi suçluların "ıslah" yada "sürgün merkezi" olmamalıdır. Gerçekte, Halk Kurtuluş Ordusu'na bağlı askeri güvenlik birliği'ne ait "Yapı ve Üretim Kooperatifleri"nin faaliyetine son verilmeli, bu birlik askerleri aileleriyle birlikte geldikleri yere geri gönderilmelidirler. (71) Doğu Türkistanlı halkın kendi topraklarında yerleşim-dolaşım hakkına getirilen kısıtlayıcı yasalar (kararnameler) da kaldırılmalıdır. Aksi takdirde bölge, kanlı etnik çatışmalara gebe kalacaktır.

9. ZORUNLU DOĞUM YASAĞI VE MECBURİ KÜRTAJ

Çin'de 1979'dan beri doğum kontrolü zorunlu olarak uygulanmaktadır. Uygulamada "kontrol" değil, "doğum yasağı" vardır. bu planmanın uygulanmasında insan hakları ihlalleri çığnemekte;

a)kota fazlası çocuk sahibi olanlar cezalandırılmakta, cezalarını ödeme-yenlerin evleri tahrip edilmekte, işyerlerinden atılmaktadır.

b)kota fazlası olarak doğan bebekler, Çin Devlet Planlama görevlilerinin baskısıyla doktorlar tarafından ailelerin rızası alınmadan götürülmekte ve ilaçla, iğneyle öldürülmekte, hatta bazen anne karnındayken bile bebekler katledilmektedir. (72)

c)Hamile kadınları kürtaj olmaya ikna etmek için psikolojik baskı ve taciz uygulanmaktadır.

d)Kırsal kesimdeki hamile kadınlar zorla evlerinden alınıp gayri sıhhi şartlar altında kürtaj ameliyatları yapılmaktadır. (73)

e)Kırsal kesimlerde iki çocuk sahibi olanlar tehditle, baskıyla kısırlaştırma operasyonuna tabi tulmaktadırlar.

ÇÖZÜM

Gıda güvenliği ve Çin'in modernizasyonu açısından doğum kontrolü haklı bir nedendir. Ancak bu Çinliler için geçerli bir yasa olmalıdır. Hızla artan nüfusun önüne geçilmesi için uygulamaya konulan bu yasanın haklı olan yönleri olmakla birlikte, Çinli olmayan ve zaten nüfusları oldukça az olan Doğu Türkistan halkının da bu yasa kapsamı içinde ele alınmasının haklı hiçbir yanı yoktur. Doğu Türkistan, Çin'de nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu bir bölgedir. (74)

Doğu Türkistan'da km²'ye düşen insan sayısı Çin resmi rakamlarına göre 8.8 kişi düşmektedir. Özbekistan'da ise km²'ye 47 kişi düşmektedir. Bu bakımlardan Doğu Türkistanlılar "Nüfus Planlama Programı" kapsamında çıkarılmalıdır.

10. NÜKLEER DENEMELER VE ÇEVRE SORUNU

Çin'in "Nükleer Araştırma Merkezi" ve "atom deneme alanı" Doğu Türkistan'ın Lob-Nor bölgesindedir. Ayrıca Çin'in "Nükleer Füze Üssü"nü de bu bölgede olduğunu Quick Dergisi 1988 yılında açıklamıştır.

16 Ekim 1964'de hiçbir koruyucu tedbir alınmadan ilk atom bombası patlatılmıştır. Bu bomba, 20 kilo ağırlığında olup, şiddetli TNT ihtiva etmekteydi. (5 Kton)

1964 yılından bu yana 11'i yeraltında olmak üzere 46 nükleer deneme yapılmıştır.

1984'de yapılan nükleer denemede, gücü 150 klotonun altında olduğu sanılan bombanın richter ölçeğine göre 6.8 şiddetinde bir yer sarsıntısına yol açtığı İsveçli uzmanlarca ifade edilmiştir. Stockholm'daki yetkililer patlatılan bombanın, Hiroşima'ya atılan bombadan 6 veya 8 kat güçlü olduğu açıklamışlardır.

1984'deki patlamadan sonra, ülkenin güneyindeki tarihi kent Kaşgar'da yapılan bir araştırma da 5 bin kadar gencin hemen hemen aynı zamanlarda kör veya felç oldukları tesbit edilmiştir.

Urümçi Radyosu'nun 1988 yılı içindeki bir yayınında, nükleer denemelerin etkisiyle sarılık ve basına, deri kanserine yakalanan 122 bin kişinin % 54'nün öldüğü resmen açıklanmıştır.

Hiçbir koruyucu önlem almaksızın patlatılan atom ve termo-nükleer bombaların sonucunda resmi kayıtlara göre 210 bin kişi, gözlemlerimize göre 250 bin insan hayatını kaybetmiştir.

5 Kasım 1985 tarihli Arap News Gazetesi'nde yayınlanan Mary-Louis O Callaghan imzalı bir makalede; Çin Teknoloji ve Bilim Komitesi Başkanı Wu Shing'in; "**Çin'in nükleer güvenlik konusunda geri olduğunu ve kendi sistemini ve planlarını hazırlamadan önce, yabancıların güvenlik sistemlerini incelemesi gerektiğini söylediği**" belirtilmiştir. Çünkü Çin'deki enerji kuruluşları hala ilk kurulduğu gibidir. Deneylerin etkinliği ve radyoaktif tortudan korunma hususunda bölgeden ve dışarıdan gelen birçok soru cevapsız kalmıştır.

Makalede; "Çin'in resmi basınının, bir nükleer kaza ihtimalinin ve bunun doğuracağı sorunların farkında olduğu" belirtilmiştir.

"Arabia" dergisinin Kasım 1981 tarihli 3 no.lu sayısında; "nükleer deneme sonucu bölgede, karaciğer, akciğer ve deri kanseri vakalarında artış görüldüğü ve tarım ürünlerin de ciddi sorunların yaşandığı" açıklanmıştır. Nitekim Pekin, Nanjing ve Shanghai'daki hastahanelerde bölgeden her yıl getirilen yüzlerce insanın "kobay" olarak tedavi gördükleri bilinmektedir.

ayrıca bölgeden Çin aracılığı ile Avrupa'ya ihraç edilen meyve, sebze ve hayvanlarda radyoaktif bulgulara rastlanıldığından ihraç ürünlerinin çok kere bu yüzden geri gönderildiği; Ürümçi'ye giden batılı diplomatların açıklamalarına göre ise, Tarım havzasındaki kaysıların lastik parçaları gibi ve genellikle çürük oldukları tesbit edilmiştir. (75)

ÇÖZÜM

Nükleer Denemelerin devam etmesi halinde bundan sadece Doğu Türkistan halkı değil, Tibet, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan, Pakistan başta olmak üzere tüm bölge halkı olumsuz etkilenecektir. Doğa ve insanları yok eden "nükleer denemelerin" durdurulması, tesislerin kapatılması için Çin Hükümeti ikaz edilmeli; insanlar ve tabiat tamamiyle yok olmaktan kurtarılmalıdır..

NOTLAR :

II. BÖLÜM NOTLARI

(1) Konuyla ilgili yerli-yabancı yüzlerce makale, araştırma mevcuttur. Onlarca kitap yayınlanmıştır.(Bak:A.Şekur Turan, Türkistan Bibliyoğrafyası, Ankara) Bazı Kitapların listesi : Mehmet Emin Buğra, Şarki Türkistan Tarihi, Keşmir, 1942 / İsmail Cengiz, Çin'de İslamiyet ve Türkler, İst. 1983 / İsa Alptekin, Doğu Türkistan Davası, İst. 1992 / Hızırbek Gayretullah, Altaylar'da Kanlı Günler, İst. 1996 / İklil Kurban, Şarki Türkistan Cumhuriyeti, Ankara 1992 / Baymirza Hayit, Türkistan:Rusya ile Çin arasında, İst. 1975 ' İsmail Cengiz. Eastern Turkestan:Country Report. DTGD Yayını 1996 İst. Ayrıca: Doğu Türkistan Göçmenler Derneği'nin yayınladığı Doğu Türkistan Dergisi ile Doğu Türkistan Vakfı'nca yayınlanan Doğu Türkistan'ın Sesi Dergisi'ne müracaat edilebilir.

(2) *Doğu Türkistan'da şu anda 19 tane "çalışma", "toplama" ve "ıslah" kampları mevcuttur. 1949-1967 dönemlerinde 1.200.000 kişinin ölümüne neden olan bu kamplarda 1992 yılı itibariyle 4858 devrim karşıtı kişinin mecburi çalışma-eğitime tabi tutulduğu ve bu kamplar için de bir bakanlık düzeyinde organ kurulduğu 1992 tarihli Şincang Yılnamesi'nde, sayfa 209'da kayıtlıdır. Yine aynı yıllıkda kamplar'ın muhtemel direniş hareketlerinin, gösterilerin önünü almak için kurulduğu sayfa 210'da yazılıdır. Ayrıca; İli Jibao Gazetesi 14 Mart 1959 / Çin Sinhua Haber Ajansı 19.12.1959 tarihli haberi Bak: A. Kaşin. "ÇHC'de Doğu Türkistan'ın Durumu. Dergi No.4 sh.55 / Kazakistanskaya Pravda Gazetesi 22.9.1963 ve 29.9.1963 tarihli nüshaları Bak: A. Kaşin. "D.Türkistan'da Sovyet Yayılması" Dergi, No. s.47*

(3) Justice Dergisi, Honkong, 16 Ocak 1959 Bak: A. Kaşin, No.4 A.g.m. s.55-56

(4) *Bu bilgi Doğu Türkistan Milli Merkezi'ne telefonla ulaşan güvenilir bir kaç güvenli kaynaktan alınmıştır. Ayrıca olaylar sonrası Türkiye'ye gelen beş kişinin ifadesi de bu yöndedir. 1600 gencin hayatından endişe edilmektedir. Nerede olduklarına dair bilgi edinmek mümkün olmamıştır. Bir çoğunun toplu katliamlara maruz kaldığı endişesi vardır.* Bak: Amnesty International'ın raporları

(5) *Çin'de düşünme, vicdan hürriyeti yoktur. Vatani sevmek, geçmişini anmak, tutuklananlara üzölmek yani milliyetçilik yapmak kanunen suçtur. Çinlileri sevmemek de suçtur.* Bak: Jenminjibao Gazetesi 17.6.1958 / 15.8.1958 Sinkiang Jibao Gazetesi / Din ise kontrol altındadır ve sisteme göre dindar olmak suç teşkil etmektedir. Bak: 25 Ağustos 1958 tarihli Sinkiang Jibao Gazetesi / ÇKP Politbüro üyesi Liyu-Tin-in, 26 Mayıs 1956'da yaptığı konuşma. Bak:A.Kaşin. Dergi, No.3 Çin Müslümanları ve Onların Komünizm ile Mücadeleleri sh.32 ' Rahmetullah Ahmet Rahmeti, D.Türkistan'ın Sesi Dergisi No.13, 1987 sh.24-31

(6) *Lop Şehir Hapishanesi'nde bu şekilde tutulanların sayısı 280 kişi kadardır.* Bak:Belge no:19

(7) *Amnesty International Raporu.* Bak: Belge no: 18 ve 17

(8) *Amnesty ve Uluslararası Af Örgütü Raporları* Bak: Belge no:17 ve 18

(9) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18

(10) *Amnesty Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18 Bak:Şincang 1992 Yılnamesi.

(11) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18

(12) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18

(13) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18

(14) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18-19

(15) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18 / 11 Kasım 1984 tarihli Arab News Gazetesi'nin verdiği habere göre "Islah Kampları"nda 20 milyon insan ıslah için zorla çalıştırmaya veya cezaya yani "değerlendirmeye" tabi tutulduklarını Çin Güvenlik Bakanı resmen açıklamıştır.

(16) *A, International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18-17 ve 19

(17) *Amnesty International Kasım 1992 Raporu* Bak: Belge no:18

(18) *Çeşitli kaynaklar, telefon ve özel bilgiler, Raporlar*

III. BÖLÜM NOTLARI

- (19) Aralık 1951'de kurulan komisyonun genişletilmiş ikinci oturumunda; Doğu Türkistan'da otonom bölgelerin tesisi hususunda bir karar taslağı hazırlanmış, Merkez Hükümet Konseyi de bu karar taslağını 8 Ağustos 1952'de kabul ederek yürürlüğe sokmuştur. Özerk bölge içinde, etnik grupların dağılımına göre 10 ayrı muhtar bölge tesis edilmiştir. 1 Ekim 1955'de de "Şincang Uygur Otonom Bölgesi" tesis edilmiştir. Bak:East Turkic Review, 1960 No:4 s:98) 9 Temmuz 1956 yılında hazırlanan nizamnamede, "Sinkiang Uygur Özerk Bölgesi, merkezi devlet organlarının kanunlarına, tamim ve kararlarına harfiyen uyacak ve bunları ifa edecektir" diye belirtilmiştir.(Bak: Kotov, Mestnaya, s.81 ve Baymirza Hayit Türkistan:Rusya ile Çin arasında İst. 1955 sh.336)
- (20) BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Komitesi Ağustos 1990 raporu (Bak:A. Türköz, Milletlerarası Kuruluşlar ve Doğu Türkistan, "Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi", 1993 No:86 sh.39)
- (21) BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Komitesi Ağustos 1990 raporu (Bak:A. Türköz, A.g.m.)
- (22) Çin Komünist Partisi 7. Kongresi, 1945 Mao bu kurultayda yaptığı konuşmasında; "Bütün milli azınlıklara kendi kaderlerini tayin etme hakkını tanıdıkları ve Çin'de federatif devlet sistemi kurulacağı, Hanlılar ve Hansoyundan olmayan milletlerin eşit haklara sahip olacaklarını" belirtmiştir.
- (23) 1931 ÇKP İşçi Kurultayı Bu kurultayda kabul edilen geçici Çin Anayasası'nda; "-Moğolistan, Tibet ve Sinkiang halkları istedikleri takdirde Çin camiasından ayrılarak, kendi müstakil devletlerini kurma veya Çin Halk Cumhuriyeti Federasyonu'na bağlı muhtar ülkeler olarak kalma hakkına sahiptir" denmektedir. Bak: East Turkic Review, 1960, No:4, sh.4
- (24) Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi 6. Kurultayı, 1938 Bu kurultayda Mao; "Çin'deki azınlık milletlerin Çinliler ile eşit hak ve hukuka sahip olacağı, azınlık milletlere Çince öğrenimin mecbur edilmeyeceği,

onların kendi yazı, dil ve kültürlerini yaşatmada serbest olduklarını" ifade etmiştir. Bak:Jen Min Jeh Bao Gazetesi. 9.9.1953

(25) Mao Ze Dung, "İzbranniye Sochineniye" Moskova, 1953 sh.549-554. / ÇKP. 3 Kurultayı'nda kabul edilen Siyasi Propagandanın 8.nci maddesi / 1928 ÇKP 6. Kurultayı ' 1945 ÇKP 7. Kurultayı (ÇKP 6. Kurultayı'nda "Azınlık milletlere self determination hakkını verme" vaa-dinde bulunan Mao, idareyi ele alır almaz, "milli azınlıkların zulüm ve ta-hakkümden kurtulmak için yapmakta oldukları çabalara yardım etmek artık bizim işimiz değildir" diyerek yüzsüzlüğünü sergilemiştir.Bak:Policy Towards Natinalities of PERC. Pekin, 1953, sh.25-49

(26) BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Komitesi Ağustos 1990 raporu (Bak:A. Türköz, A.g.m.)

(27) *Doğu Türkistan'da "Şincang Uygur Özerk Bölgesi"nden başka onunla aynı hak ve hukuk'a,hatta daha fazla yetkiye sahip olan 7 organ daha vardır: 1-Şincang Askeri Bölge Komutanlığı, 2-Şincang Askeri Ü-retim ve İnşaat Bölge Komutanlığı, 3-Şincang Komünist Partisi, 4-Şincang Halk Kurultayı Daimi Komitesi 5-Disiplin Kontrol Komitesi, 6-Siyasi Danışma Konseyi, 7-Şincang Devlet Savunma Güçleri Genel Komutanlığı* Bak: "D. Türkistan. DTV Yayını,1994 s.7" Ayrıca: Belge no:15-22)

(28) Edward N. Luttwak "Washington Post" Gazetesi USA 26.12.1976. / Hung-çi Dergisi Ağustos 1977 / Engin Bilginer, Hürriyet Gazetesi, "Gezi Notları" Bak: DTS Dergisi No:5 s.61 / R.A.Rahmeti. A.g.m. ' DTS Dergisi No.2, 1984 nüshasında verilen *Doğu Türkistan Komünist Par-tisi Komite üye sayılarının rakamları, üyelerin etnik kimlikleri esas yetki-lerin Çinliler'in elinde olduğunu göstermektedir.* Ayrıca; Belge no:15-18-22

(29) *Doğu Türkistan halkının 1000 seneden beri kullana geldiği Arap Alfabeti 23.10.1964'de tamamen yasaklandı. Onun yerine Çin fonetiği-ne uygun olarak hazırlanan Latin alfabesi halka zorla kabul ettirildi. 18 sene sonra 1982'de halkın direnmesi karşısında tekrar Arap Alfabetine dönüş yapıldı. Bu arada Doğu Türkistanlı aydınların hazırlamış olduğu Uygur fonetiğine uygun Kiril Alfabeti Projesi ise Pekin tarafından redde-dildi. Böylece reform adı altında halkın milli dili ve kültürüne darbe vu-ruldu.* (Bak:Jean Min Ten-bao Gazetesi 15.2.1958 / Şen Çe Şe Gazetesi 18.12.1957 / Kuan Min Jen Bao gazetesi 4.11.1977 / Şincang Jen Bao Gazete-si 8.12.1958 / A. Caferoğlu, "Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü" İst, 1968 / Yusuf Han "Sotsiyalistik Kazakistan" Gazetesi 14.1.1976

- (30) Bak:(1) no.lu dipnotta belirtilen kaynaklar. Ayrıca : 27.11.1978 tarihli Jen Min Jen Bao Gazetesi. *Bu gazete yazısında 40 ciltten ibaret Kazak Halkının kahramanlık destanınının 34 cildinin yakılarak imha edildiği belirtilmiştir.*
- (31) Bak:(1) no.lu dipnotta belirtilen kaynaklar./ Rene Cagnat, "İmparatorluklar Beşiği", 1990, İstanbul, sh.214
- (32) 27.11.1978 Min Jen Bao Gazetesi
- (33) Kendi sıkletinde 1997 yılı Çin Boks Şampiyonu olan Abdüşükür Mecit, Uygur olduğu için Asya Olimpiyat Yarışmaları'na hakkı olduğu halde katılması yasaklanmıştır.
- (34) Türkiye'de düzenlenen Uluslararası Doğu Türkistan Kültür ve Tarih Sempozyumu'na, Türk Devlet ve Topulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı'na ve benzeri bilimsel toplantılara davet ettiğimiz halde Doğu Türkistanlı hiçbir bilim adamı, edebiyatçının yurt dışına çıkışına izin verilmemiştir. Ayrıca bu yasak Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1996 yılında almış olduğu 10 maddelik gizli karar metninde de açıkca vurgulanmıştır. Bak: Belge no: 16
- (35) Nancy Peterson Walter. "Culture Change Among the Turkic Minorities of Xinjiang:the Uighur, Kazakh and Kırgız". -The Fourth International Conference on Central Asia. / Seyfeddin Azizi, Sinkiang Jibao Gazetesi Urümçi, 16.7.1958 / Kvanminjibao Gazetesi, 7 Eylül 1956 (A.Kaşın Dergi No.3 A.g.m. s.30) / R.A.Rahmeti DTS Dergisi No.13 A.g.m. / Edward N. Luttwak, "Doğu Türkistan izlenimleri" Doğu Türkistan Dergisi No.25(12) sh.39 Bu yazı Doğu Türkistan seyahatinden hemen sonra The Washington Post Gazetesi, 26.12.1976 nüshasında yayınlanmıştır.
- (36) Sinzyan Huntsi Dergisi No.23, 1960 / Sinkiang Jibao Gazetesi 21.3.1960 /Jemmin Jibao Gazetesi 25.2.1972 (Dr.Salim Kalaycı. Doğu Türkistan Dergisi, 1982, No.19-20 S.10)
- (37) Doğu Türkistan, "Broşür" D.Türkistan Vakfı Yayını, sh.7
- (38) *Doğu Türkistan'daki Komünist Partisi Merkez Komite üyesi 18 kişiden ibaret olup, bunun 13'ü Çinlidir. Parti Disiplin Komitesi Başkanı Çinlidir. Parti Danışma Komitesi Başkanı Çinlidir. Halk Kurultayı Başkanı Çinlidir. Parti Siyasi Komitesinin başkanı Çinlidir. Komitenin 37 üyesinden 20'si Çinlidir. (Bu rakamlar için Urümçi'de basılan 1992 Şincang Yılnamesi'nin 111, 129, 132, 133, 148, 164 ve 174.ncü sayfalarına müracaat edebilirsiniz.)* Ayrıca bak: Belge no:22

(39) Bak :Niyazi Mahmudoğlu (Çin Ankara Büyükelçiliği Ticari Müşaviri iken, Türkiye'ye iltica etti) Doğu Türkistan, Esaretteki Ülke, 1990, Ankara, sh.47-80 / Bak: Belge no:6

(40) N. Mahmudoğlu. A.g.e.

(41) Doğu Türkistan'ın 1949 yılında, sadece sanayi gelirinin Çin Milli Gelirindeki toplam payı % 12.65'dir. (N.M.) Ne var ki Doğu Türkistan'dan götürülen malların satışından elde edilen gelirin sadece % 10 kadarı Doğu Türkistan halkı için harcanmakta geri kalan miktar ise nükleer denemelere, askeri malzemelere sarf edilmektedir.

(42) Bu metin ÇKP Merkez Komitesi, Çin Büyük Halk Kurultayı ve ÇHC Hükümeti tarafından imzalanmış olan 1 Ekim 1985 tarihli rapor'dan alınmıştır. Bak:Doğu Türkistan Broşürü. DTV Yayını s.8

(43) 1970'de bu milis güçlerinin sayısı 600 bin civarında idi. (R.Cagnat, A.g.e. İ.B., s.189) Bugün 2 milyona yaklaştığı tahmin edilmektedir. Esas görevleri inşaat veya üretim yapmak değil, sanayi merkezlerini, stratejik mevkiileri korumak ve etnik azınlıkların oturdukları yerleşim birimlerini kontrol etmek ile direniş hareketlerini silahla bastırmaktır. Nitekim 1996 yılında ÇKP Merkez Komitesi'nin aldığı 10 maddelik gizli karar metninde bu ordunun güçlendirilmesi ve faaliyet sahasının genişletilmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir. (Bak Belge no:16) Ayrıca ÇKP Politbüro üyesi Vang Feng 1978 sonlarında düzenlenen bir dizi konferansta, "Üretim ve İnşaat Ordusu, Sinkiang'da devrimin ve sosyalizm kuruculuğunun bir şok birliği, proleterya diktatörlüğünün bir temel direği, revizyonizme karşı koyup direnmede, sınırların savunmasının sağlamlştırılmasında güçlü bir kale oldu. O, aynı zamanda, Sinkiang'a sızmayı ya da yıkıcı faaliyetler yürütmeyi vahşice denemiş olan emperyalistlere, revizyonistlere ve gericilere karşı, yurdun birliğini bozmak için çaba gösteren milliyetçi aydınlara karşı aşılmaz bir engel oldu," demekle bu birliğin önemli rolünü vurgulamıştır. (Bak: R. Cagnat, A.g.e. s.190) Ne var ki bu katliam birliği, güya damızlık hayvan ve tohum alımlarını finanse etmek için Dünya Bankası'ndan 80 milyon dolar kredi almış, bu batı kredisi ile **masum insanların hayatını cehenneme çevirmiştir.** Ayrıca; 1993 Şincang Yılnamesi Kayıtları s.247, Urümçi, Halk Neşriyatı Yayını

- (44) 1993 Şincang Yılnamesi Kayıtları s.194(Emniyet), s.235(Asker)

IV. Bölüm Notları

Milliyetler Sorunu :

- (45) Sinkiang Jeh Baou Gazetesi 14.12.1960 / Sinkiang Hung-çi Mecmuası, Haziran 1960 / R. Cagnat

Özerk Yönetimde Yetki Sorunu :

- (46) D. Türkistan'ın Sesi Dergisi No.2, 1984, Haberler, / R.A.Rahmeti, DTS Dergisi. A.g.m. sh.29 / 1992 Şincang Yılnamesi, Urümçi. / Dr.Baymirza Hayit. a.g.e. sh.335-337 Bak: Belge no:15-16-21-22

Nüfus Sorunu :

- (47) Scharping. Umsiedlungsprogramme für Chinas Jugend, 1955-1980, (1981) sh.436 / Dr. Baymirza Hayit a.g.e sh.339 / Bak: İsmail Cengiz, D.Türkistan'ın Sesi Dergisi 1991 no: 31 ve 32.nci sayılar
 (48) Drew, Sinkiang, in CAR, 1968 no:3 sh.208
 (49) Hızırбек Gayretullah, Altaylarda Kanlı Günler İst., 1996
 (50) Mehmet Atif. Kaşgar Tarihi, 1911 sh.11
 (51) Mao Ze Dung. "Seçme Eserler" 5. Cilt. "Tibet'deki Orduya Talimatlar"
 (52) China Year Book 1935 (Novy Vostok XXXVI Moskov, 1929 s.106
 (53) Zhonggno tongji (Chinese Statistical Year Book) 1986 pp.971 / Far Eastern Economic Review Aug.25 1988. sh.30 Bak:A.Türköz. a.g.m. sh:55-57
 (54) Yuang Qing-Li Central Asian Survey, London, 1991 / Doğu Türkistan'ın Sesi Dergisi İ.Cengiz. a.g.m.

Eğitim-Kültür-Dil Sorunları :

- (55) Ahmet Türköz. a.g.m. / BM İrk Ayrımcılığının Kaldırılması Komitesi Raporları / DTS Dergisinin 13 no.lu sayısının 29. sh.de, Çinli yazar, Shu Wei Golü'nün Doğu Türkistan'daki eğitim durumu ile yazdığı makaleden alınan bir alıntı da şu ifadeler bulunuyor: **"-1979'da Doğu Türkistanlı öğrenci sayısı 5125'dir. Komşu Özbekistan ve Kazakistan ile karşılaştırıldığında Doğu Türkistan'da eğitimin çok geride olduğu görülür. Mesela D. Türkistan'da eğitimlilerin oranı binde 9,4 iken, bu oran Kazakistan'da binde 157, Özbekistan'da ise binde 176'dır."** Bak:Sosyalist Şincang'da Üniversite seviyesinde Eğitimin Gelişmesi Konusunda Bazı Notlar. Şincang Üniv. Dergisi No:10, Urümçi. / Ayrıca Belge no:15

(56) Nicholas Danziger, Far Eastern Economic Review 29.8.1985 tarihli dergi

(57) 1958 yılına kadar Doğu Türkistan'da "çince" yabancı bir dil gibi okutuluyordu. Ne var ki, okullarda birinci derecede öğretim dili Çince olmuştur. Yüksek okullarda öğretim dili ise tamamiyle Çince'dir. Bu şekilde halkın dilinin Çinlileştirilmesi planlanmaktadır. Bak: A. Kaşın. ÇHC'de Doğu Türkistan'ın Durumu Dergi, No:4 sh.50

Din :

(58) 1982 Çin Anayasası

(59) Los Angeles Times 11 Nisan 1990 / Chicgo Tribune, 12 Nisan 1990

(60) Doğu Türkistan Urümçi TV haberi 22 Haziran 1990 / R. Cagnat. İ.B. A.g.e. s.210, 111, 212, 213, 214, 216, 217, 218 / A. Kaşın, Dergi, Çin Müslümanları ve Onların Komünizm ile Mücadeleleri / İ.Cengiz. Çin'de İslamiyet ve Türkler, İst.

Seyahat (Taşınma) Hürriyeti :

(61) 1989 itibariyle Hac için sıra bekleyen kayıtlı hacı aday sayısı 54 bini geçmiş idi. 1984'den bu yana sadece 8.278 hacı adayına izin verilmiştir. (R.Cagnat A.g.e. s.295) / Yuang Qing-Li Central Asia Survey, A.g.m.

(62) Y.Q.Li A.g.m. Ayrıca bu konuda yayınlanmış Çin'de, Urümçi'de - Kurak Bölgeler Coğrafyası Dergisi'nin 1995 yılı 1 no.lu sayısında- yayınlanmış olan Göçmenler ve Şincang'ın Sosyal ve Ekonomik Gelişimi adlı makalede; Çinli göçmenlerin ortalama nüfus dağılımını alt üst ettiği, bölge halkının fakirleştiği, milli gelirin paylaşımında dengelerin bozulduğu, şehirlerde kültür seviyelerinin düştüğü belirtilmiştir. Ve bu Çin dergisi'nde; "rastgele göçmen yerleştirilmesi uygulanmasına son verilmesi" talep edilmektedir.

Çinli Göçmenler Sorunu :

(63) Yuang Qing-Lı A.g.m. / Rene. Cagnat, İmparatorluklar Beşiği İst. 1990 sh.187

(64) Yuang Qing-Lı A.g.m.

(65) Rene Cagnat A.g.e. sh.187

(66) Rene Cagnat A.g.e. sh.186 / ÇKP lideri Hu Yao Bang bir konuşmasında bölgenin 200 milyon insanı besleyebileceği belirtilmiştir. (Newswweek Dergisi 16.6.1986) Bak:Doğu Türkistan'ın Sesi (DTS)Dergisi, No.13, s.36

(67) Rene Cagnat A.g.e. sh.188 / Amrit Tal, Signification of Ethnic Minorities In China, Current Science, Şubat 1974 ve Senatör M. Mansfield'in ABD Kongresi'ne Gezi Raporu-Washington, 1976

(68) Yuang Qing-Lı DTS Dergisi A.g.m. sh.17

(69) Yuang Qing-Lı A.g.m.

(70) Sinkiang Jibao Gazetesi 1.11.1959 / Bak:A. Kaşın, Dergi A.g.m. sh.52

(71) 1976'da dağıtılmış olan "Sinkiang İnşaat ve Üretim Ordusu", 80.li yılların başında yeniden hayata geçirilmiş, güya gönüllü askerlerden oluşan silahlı askeri birliktir. "Alay" düzeyinde yapılan bu birlik aileleriyle birlikte yaklaşık 2 milyon kişiyi içinde barındırmaktadır. Bölgenin "Çin'in bütünlüğü içinde" eritilmesi politikasında, sınırların ve sanayi merkezlerinin korunması konusunda önemli roller üstlenmiştir. 1990.lı yıllarda ise; çok kısa zamanda seferber edilebilecek bir askeri güç durumuna getirilmiştir. Nitekim bu orduya bağlı özel bir birlik 1990 Nisanında kanlı Barın isyanını bastırmada ve güvenliği sağlamada etkin rol oynamıştır. Özerk Yönetimle eşit hukuka sahiptir. Ekonomik ve askeri açıdan tamamen bağımsızdır. Bölgenin pamuk üretiminin yarısıyla, tahıl üretiminin dörtte biri bu ordunun kontrolündedir. Bu miktarlar ise; özerk bölge üretiminin değer olarak % 20'ni ve ihracaatın ise yarısını ifade etmektedir. "İnşaat ve Üretim" kelimelerinin arkasına gizlenen bu yapılanma tamamen askeri bir yapılanmadır. Bak: Rene Cagnat A.g.e. sh. 281-283 / A. Kaşın, Dergi A.g.m. / İsmail Cengiz, Eastern Turkistan Country Report. DTGD Yayını 1996 İst

Günümüzde emek gücü'nün sayı olarak bir önemi kalmamıştır. Bu bakımdan büyük oranlarda bölgeye göçmen nakletmek yerine, bölgenin kalkınması için teknik araç ve gereç nakledilmelidir. Doğu Türkistan'ın Çinli göçmene değil, müteşebbis sermayeye, yabancı sermayeye ve teknolojiye ihtiyacı vardır.

Zorunlu Doğum Yasağı ve Mecburi Kürtaj :

(72) Zorunlu kürtaj ve bebek katli ile ilgili gelecekte yapılacak bir araştırma da tüm feci gerçekler ortaya çıkacaktır. Aşağıdaki örnek, facianın bir göstergesidir:

"1995 yılının 7. ayı başında doğan çocuk, 40 gün sonra, eve gelen doğum kontrol ekibi elemanlarınca "kota fazlası bebek" bahanesiyle zorla alınarak götürülmüştür. Bebeğin izini sürdüğü takdirde eşinin ve kendisinin işten atılacağı ve cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu bebeğin babası öğretmendir. Bu olay, Aksu vilayeti Köhne şehir, Kızıl Gunşe kasabası, Cagda Köyü'nde olmuştur. (Olayı anlatan görgü şahidi İstanbul'dadır.)"

(73) 1991 yılında Hoten vilayetine bağlı Karakaş ilçesinde zorunlu kollektif kürtaja tabi tutulan annelerin sayısı 18.765 kişidir. Bu rakam ilçedeki anne adaylarının % 48.4'ünü teşkil etmektedir. (Bak:Doğu Türkistan Broşürü s.10)

Doğumu yasaklama kanununu tam olarak uygulamak için hükümet sadece Karakaş ilçesine 432 kişilik Çinli memur kadrosu tayin edilmiştir. (Bak:Şincang Gazetesi 12.9.1992)

Hoten'de zorunlu kısırlaştırılan erkek ve kadın sayısı 27.900 kişidir. 1992'da 3 ve 4 aylık hamile kadınlardan 7100'ü kürtaja tabi tutulmuştur. 1993'de 18-23 nisan tarihleri arasında Guma ilçesinde 623 kişi kısırlaştırılmıştır. Aynı ilçenin Göktirek kasabasında 1993 Ocak ayında program dışı doğum yapan 5 kadın 17 bin yuen (yaklaşık 2 bin dolar) cezaya çarptırılmıştır. (Doğu Türkistan'dan Gelen Gizli Rapor Bilgileri)

Ayrıca Eastern Turkestan. DTV. yayını. İst. 1996 / Dünya İslam Kongresi Gen.Sek. Dr. Abdullah Ömer Nasif'in Çin Komünist Partisi Gen.Sek. Zhoa Ziyang'a gönderdiği 5 Temmuz 1988 tarihli muhtıra Bak Belge no:15

(74) Doç.Dr.Yusuf Dönmez. Türk Dünyasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası İst. Üniv. Yayını, 1973, sh.25, 26

Nükleer Denemeler ve Çevre Sorunu :

(75) 2 Ağustos 1990'da Hoten'de radyasyondan etkilenen 200'den fazla çocuk felç olmuştur 160 çocuk kör olmuştur. Kaşgar'da ise aynı anda 5 bin kadar genç kör, felç yada deri kanserine yakalanmıştır. (Bak:DTS Dergisi No:28 s.27)

1975 yılı Mayıs ayında Turfan vilayetinin Hoyengsen (Yanardağ) köyünde yüzlerce çocuk ölmüş ve yüzlercesi de kör olmuştur. Köyün tüm evleri yıkılmış, o yıl ekinler de tamamen kurumuştur. (Görgü şahidinin anlattıkları) Ayrıca Bak: Belge no 10

ÖZERK BÖLGEDE EŞİTSİZLİK VE ADALETSİZLİKLER

Çin Halk Cumhuriyeti, Doğu Türkistan'da hemen hemen her sahada temeli eşitsizliğe ve adaletsizliğe dayalı bir yönetim sürdürmektedir. (Belge no:6, 12, 13, 21, 22) Mesela;

-- Başkent Ürümqi'deki 200 bin endüstri işçisinin sadece % 10'nu Türk'dür. (Der Spiegel, No.82, 1979, Tiziano Terzani "DTS 9/11")

-- Başkent Ürümqi'deki Tekstil Fabrikası'nda çalışanların % 90'nı Çinlidir. Bölgedeki insanlar, en iyi işlerin Çinli göçmenlere verilmesinden şikayetçidirler. (The New York Times, 10 Temmuz 1983, Christopher Wren "DTS 9/12")

-- Yüksek Okullar'da öğretmenlerin sadece % 25-26'sı Türk'dür. (Far Eastern Economic Review, 29.8.1985, Nicholas Danziger.)

-- Oldukça zengin doğal zenginliklere rağmen Doğu Türkistan, Çin'in en az gelişmiş, enerji ve ulaştırma olanakları açısından en yoksul bölgesidir. (R.Cagnat, A.g.e. s.285)

-- Bölgeye zorla ve planlı bir şekilde asimilasyon amacıyla yerleştirilen Çinli göçmenlerin bölgede yerleşmeleri için "özel ekonomi bölgeleri", yeni şehirler oluşturulmuştur. (Şincan'da Etnik-Dinsel Uyanış., K. Warkoo., Avrasya Etüdları Dergisi, 1995, No.4 s.40)

-- Çinli göçmenlerin yerleştirildiği şehirler ile Uygur ve Kazaklar'ın yoğun olarak bulunduğu şehirler arasında refah seviyesi bakımında oldukça derin uçurumlar vardır. "Uygurlar'ın yoğun olarak bulunduğu" Kaşgar, çok ihmal edilmiş. Birkaç telgraf direği ve kırık-dökük 2-3 otomobilin dışında 1000 yıl önceki manzara neyse hemen hemen o. (...)Mao'nun askerleri bu şehri işgal ettiğinden beri, belli ki burada taş üstüne taş konulmamış. (Ceyhan Altınyelek, Tercüman Gazetesi, Kasım 1984)

-- 1984'de bölgeyi ziyaret eden bir gazetecinin izlenimleri şöyle: "Kaşgar'a vardığımız zaman manzara değişti. Tam bir ortaçağ şehri gibi..." (Engin Bilginer, Hürriyet Gazetesi, Kasım 1984)

-- Müslümanların bulunduğu bu bölgede mesela, 1949-1977 arasında "koyun" sayısı 1,62 kat artarken, aynı dönemde "domuzlar"ın sayısı 22,5 kat artmıştır. Bu durum bölgede müslüman unsuru, onların inançlarını hiçe saymaktır. Aynı zamanda bölgede Çin milletine göre ekonomik yapılanmanın olduğunu göstermektedir ki bu en büyük adaletsizlik ve eşitsizliktir. (Rene Cagnat-M.Jan., İmparatorluklar Beşiği "Le Millen Des Empires", s.193)

-- Herşeyin ötesinde, Hanlar (Çinliler), kendi uygarlaştırıcı değerlerini diğer milletler üzerinde yaymak için çabalarını korudular. Kendi ekonomik ve kültürel üstünlükleri konusundaki bilinç, her zaman ağırlığını hissettirdi. İdeoloji bu olguyu güçlendirdi. (R.Cagnat, A.g.e. s.190)

Bölgedeki halkın dini inançlarının yok edilmesi yönünde çalışmalar vardır. Rejimin kendisi zaten dini, inancı reddetmektedir. Bu sebeple "halkın düşünme yeteneğini kötürümleştirdiği" bahanesiyle halkın inançları, gelenekleri aşamalı

olarak zayıflatılması yönünde resmi bir politika takip edilmektedir. Siyasi kadroların tümüne dindar olma yasağı getirilmiştir. (R.Cagnat, A.g.e. s.212, 213)

--Her ne kadar Çin'deki azınlıklar kanun önünde eşit durumda iseler de Han Çinlileri'ne nazaran çok düşük bir hayat standartına sahiptirler. ÇKP lideri Wang'ın da ifade ettiği gibi "evet, gerçekte Han'larla azınlıklar arasında hala eşitsizlikler mevcuttur. Çünkü bunlar ekonomik bakımdan eşit değildirler ve gelir düzeyi çok farklı olduğu sürece bu insanlar arasında sürtüşmeler de devam edip gidecektir." (Lena Sun, Çin Topraklarında Azınlık Çatışmaları, Washington Post, Dış Haberler Bak:DTS Dergisi 1990, no.28, s.21)

--Doğu Türkistan'ın insanları Komünist yönetim tarafından daha ziyade kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere yukarıda bahsedildiği gibi ağır ve pis işlerde çalıştırılmaktadırlar. (Muhammed Refik, Çin'de İslamiyet., 1963, Pakistan)

-- Çin Hanlığı ve ona yakın bazı azınlıklar en güzel yerlerde yaşarken, diğer azınlıklar çöllerde, kıraç köylerde yaşıyorlar.Çin yönetiminin Müslümanlara tutumu, neredeyse bir devlet politikası. (Newsweek, 1990, Bölge izlenimleri)

DOĞU TÜRKİSTAN ÇİN TOPRAĞI DEĞİLDİR....

---Tarihte Türkler'in anayurdu olan Doğu Türkistan ve halkı; gerek doğal özellikler, gerek etnik özellikler ile sosyal ve kültürel bakımlardan, Çinlilerle meskun olan bölgeden farklı özelliklere sahiptir. (Cu-Gung Tien, Çin Hudut Milletleri Tarihi. (Cu Go Bien Cang Min Su Cien Şi., Taipei 1951, s.103-104-105-111-114-115-116)

---İklim şartları, yüzey şekilleri ve hayat tarzı bakımından Çin ile çok esaslı farklılara sahip olan Doğu Türkistan, konumu ve özellikleri itibariyle de Çin coğrafya sahası içinde bulunmaz.

---M.Ö. 210 yılında yapılan Çin Seddi, Çin'in milli ve resmi hududunu teşkil eder. (*Yeni Çin Atlası, Şanghai 1939 s.51*)

---Birçok Çin kaynaklarında, tarihte Doğu Türkistan bölgesinde hiçbir Çinli'nin bulunmadığı belirtilmiştir. 339 senesinde Doğu Türkistan'ın Turfan, Karaşehir, Kuçar, Hoten ve Çargalık yollarından geçerek ülkenin hemen her tarafını dolaşmış bulunan meşhur seyyah Çinli rahib Fa-Şen yazdığı hatıratında, *Doğu Türkistan'ın şehir ve kasabalarında hiçbir Çinliye rastlamadığını* kaydeder. Bu beyan 339 senesinden 1760 yılına kadar geçen 1370 yıl zarfında Doğu Türkistan'ın hiçbir yerinde Çin kolonisinin bulunmadığını gösteren tarihi bir vesikadır. Diğer bir Çinli seyyah olan rahib Şuang-Cang'ın anlattıkları da rahib Fa-Şen'in ifadelerini doğrulamaktadır. Seyyah 629-645 senelerinde Doğu Türkistan'ı baştan başa dolaşmış ve *Doğu Türkistan'da bu devirlerde yaşayan Türk kabileleri hakkında çok geniş bilgiler verilmiştir.* (*Herman Albert, Historical and Commercial Atlas of China, Harvard Univ. Press, 1935*)

---Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur, Kazak, Kırgız, Tatar, Özbek, Salar gibi halkların Türk ırkına mensup oldukları, ilim dünyasınca kabul edilen tarihi, kültürel bir gerçektir. Bu hususu bugünkü Çin yöneticileri inkar ettiği halde, bizzat tarihi Çin kaynakları aksine teyit etmektedir:

a) Ling-Ho-De-Fin (538-666) tarafından yazılan ve resmi tarih kitabı olarak Çin hükümetince kabul ve tescil edilen Cing Sülalesi Tarihi adlı kitabın 51. cildinde "Göktürkler Hunlar'ın bir kolu olup Asena soyundan gelmişlerdir" diye yazar.

b) Keza U-Yang-Şu (1005-1071) adlı bir Çin tarihçisinin yazdığı Yeni Tang Sülalesi Tarihi adlı kitabının 217. cildinde "Uygurlar'ın ecdadı Hunlardır" diye yazılıdır.

c) En eski Çin tarihçileri eserlerinde "Hunların, Göktürklerin ve Uygurların aynı ırka mensup olduklarını" kaydederler.

d) Çinmedeniyetinin kurucusu olan Dr. Sun-Yat-Sen dahi 1924 senesinde yayınladığı meşhur "San-Min-Cu-Yiu=Üç Halk Prensibi" adlı kitabında, *Doğu Türkistanlılardan bahsederken "Müslüman Türkler" tabirini kullanmıştır*

e) Çin Hükümeti tarafından neşredilen Yeni Çin Atlası'nda *Sinkiang'daki Türkler Türkçe konuşurlar* denmektedir. (*Lao Ming-Yuan, Çin Tarihi Kronolojisi, Pekin 1956*)

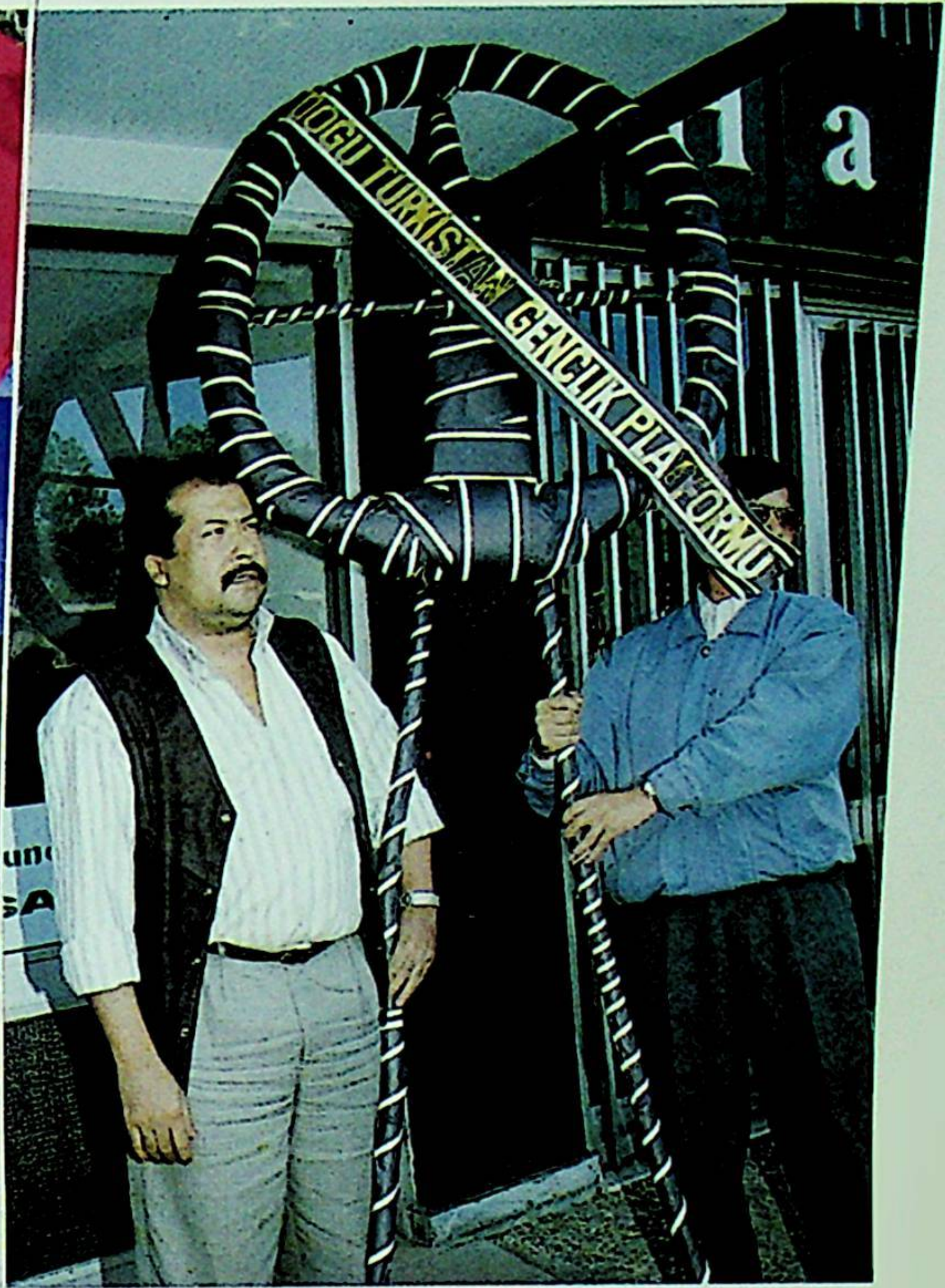
Bu kısa ve temel açıklamalardan iki şey ortaya çıkmaktadır:

1. Doğu Türkistan, Çin coğrafya sahası içinde yer almaz, Hunlar'ın, Göktürkler'in, Karahanlılar'ın bir devamı olan Türkler'in ana toprağıdır.

2. Doğu Türkistan, Büyük Türkistan (Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan) topraklarının doğudaki bir uzantısı ve parçasını teşkil eder.

3. Çinliler bu topraklarda "işgalci" durumundadır. "*Doğu Türkistan'ın Çin'in eski ve bölünmez bir parçası olduğuna*" ilişkin Çin yönetiminin iddiası; tarihin yalnız yorumlanmasından kaynaklanmakta olup, kendi tarihi kaynaklarınca da bu iddialar yalanlanmaktadır.

شەرقى تۈركىستان ئاۋازى

